

Työeläkelaitoksille

ASUMISEEN PERUSTUVAN SOSIAALITURVALAINSÄÄDÄNNÖN SOVELTAMINEN

Oheisena hallituksen esitys no 287/1993 vp laiksi asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, mitä Suomessa asumisella tarkoitetaan päätettäessä oikeudesta kansaneläkelaitoksen maksamiin etuuksiin. Lisäksi säänneltäisiin tilapäisen ulkomaanoleskelun tilanteet. ETA-sopimuksen tai sosiaaliturvasopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan henkilöön sovelletaan kuitenkin aina ensisijaisesti sopimusta.

Voimaantulo

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1.1.1994.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen

Pentti Koivistoinen

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan yhtenäistettäväksi kansaneläkelain, perhe-eläkelain, sairausvakuutuslain, vammaistukilain, lapsen hoitotuesta annetun lain, kansaneläkelaitoksen järjestämistä kuntoutuksesta annetun lain, kuntoutusrahain, lapsilisälain ja äitiysavustuslain sekä työttömyysturvalain soveltamisalaa koskevia säännöksiä. Ehdotuksen tarkoituksena on selkiyttää Suomessa asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamista sääntelemällä siitä, mitä asumisella tarkoitetaan päätetäessä oikeudesta etuuteen kulloinkin kysymykseen tulevan lainsäädännön mukaan. Tästä säädettäisiin erillisessä laissa.

Lakiehdotuksessa on määritelty, mitä Suomessa asumisella tarkoitetaan. Henkilön katsotaan asuvan Suomessa, jos hänen varsinainen asuntonsa ja kotinsa on täällä ja jos hän muutoinkin jatkuvasti oleskelee Suomessa. Ehdotuksen kattamaa sosiaaliturvaa koskevaa lainsäädäntöä sovellettaisiin ulkomailla tilapäisesti oleskelevaan henkilöön yleensä yhden vuoden ajan maasta poistumisesta. Lakiin otettaisiin säännökset ulkomailla Suomen edustustossa tai valtioiden välisessä järjestössä työskentelevän henkilön kuulumisesta asumisperusteisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin. Sama koskee suomalaisessa aluksessa palvelevia merimiehiä.

Ehdotuksen mukaan suomalaisen työnanta-

jan ulkomaille lähettämä työntekijä kuuluisi sosiaaliturvan piiriin mainitun yhden vuoden jälkeenkin kansaneläkelaitoksen erikseen päättämän ajan. Ulkomaille lähetystyö- tai kehitysyhteistyötehtäviin taikka opiskelemaan lähtevä henkilö samoin kuin ulkomailla tieteellistä tutkimusta tekemään lähtevä henkilö voisi vastaavasti hakea kansaneläkelaitokselta päätöstä siitä, että hänen edelleen tänä aikana katsottaisiin asuvan Suomessa. Myös edellä mainittujen henkilöiden mukana seuraavat perheenjäsenet voisivat kuulua vastaavasti edelleen Suomen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin.

Ehdotetut lähetettyä työntekijää koskevat säännökset tulevat sovellettaviksi henkilön lähtiessä maahan, jonka kanssa Suomella ei ole sosiaaliturvasopimusta. Säännöksiä sovellettaisiin myös tilanteisiin tai henkilöihin, joista sosiaaliturvasopimuksessa ei määrätä. Sama koskee myös Euroopan Talousaluetta koskevan sopimuksen liitteeseen VI sisältyviä asetuksia yhteisön alueella liikkuvien henkilöiden sosiaaliturvasta.

Vastaavasti esityksessä ehdotetaan säädettäväksi sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta Suomeen ulkomailta tulevaan henkilöön.

Muutoksista ei aiheutuisi merkittäviä lisäkustannuksia.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 1994 alusta.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1	1.2. Kansaneläkelaki	15
YLEISPERUSTELUT	3	1.3. Perhe-eläkelaki	15
1. Nykyinen tilanne	3	1.4. Sairausvakuutuslaki	15
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3	1.5. Vammaistukilaki	16
1.1.1. Kansaneläkelaki, perhe-eläkelaki, vammaistukilaki ja lapsen hoitotues- ta annettu laki	3	1.6. Laki lapsen hoitotuesta	16
1.1.2. Sairausvakuutus- ja kuntoutusraha- laki sekä kansaneläkelaitoksen jär- jestämästä kuntoutuksesta annettu laki	4	1.7. Kuntoutusrahalaki	16
1.1.3. Lapsilisä- ja äitiysavustuslaki	5	1.8. Lapsilisälaki	16
1.1.4. Työttömyysturvalaki	5	1.9. Äitiysavustuslaki	16
1.1.5. Kansainvälinen kehitys ja ulkomai- nen lainsäädäntö	5	1.10. Työttömyysturvalaki	16
1.2. Nykytilan arviointi	6	2. Voimaantulo	16
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ...	7	LAKIEHDOTUKSET	17
3. Esityksen vaikutukset	8	1. Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalain- säädännön soveltamisesta	17
3.1. Taloudelliset vaikutukset	8	2. Laki kansaneläkelain muuttamisesta	20
3.2. Vaikutukset kansalaisten asemaan	8	3. Laki perhe-eläkelain muuttamisesta	20
4. Asian valmistelu	8	4. Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta	21
5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	8	5. Laki vammaistukilain muuttamisesta	21
5.1. Riippuvuus muista esityksistä	8	6. Laki lapsen hoitotuesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	22
5.2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ..	8	7. Laki kuntoutusrahalain 2 §:n muuttamisesta ..	22
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	9	8. Laki lapsilisälain 1 §:n muuttamisesta	23
1. Lakiehdotusten perustelut	9	9. Laki äitiysavustuslain muuttamisesta	23
1.1. Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturva- lainsäädännön soveltamisesta	9	10. Laki työttömyysturvalain 1 §:n muuttamisesta ..	24
1 luku. Yleiset säännökset	9	LIITE	25
2 luku. Asumisen määräytyminen	9	Rinnakkaistekstit	25
3 luku. Sosiaaliturvalainsäädännön yh- teensovittaminen ja kansainväliset sopimukset	13	2. Laki kansaneläkelain muuttamisesta	25
4 luku. Päätös, muutoksenhaku ja pää- töksen poistaminen	14	3. Laki perhe-eläkelain muuttamisesta	26
5 luku. Erinäisiä säännöksiä	14	4. Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta	27
6 luku. Voimaantulo ja siirtymäsäännök- set	14	5. Laki vammaistukilain muuttamisesta	28
		6. Laki lapsen hoitotuesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	29
		7. Laki kuntoutusrahalain 2 §:n muuttamisesta ..	30
		8. Laki lapsilisälain 1 §:n muuttamisesta	30
		9. Laki äitiysavustuslain muuttamisesta	31
		10. Laki työttömyysturvalain 1 §:n muuttamisesta ..	32

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Suomen sosiaalivakuutusta ja sosiaaliturvaa koskevaa lainsäädäntöä sovelletaan Suomessa asuviin henkilöihin yleensä henkilön kansalaisuudesta riippumatta. Kansaneläkelain (347/56) mukainen eläketurva kattaa kaikki Suomessa asuvat 16 vuotta täyttäneet henkilöt. Sairausvakuutuslain (364/63) mukaan Suomessa asuva henkilö on iästä riippumatta vakuutettu sairauden varalta. Vastaavasti myös perhe-eläkelain (38/69), vammaistukilain (124/88), lapsen hoitotuesta annetun lain (444/69), työttömyysturvain (602/84), kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain (610/91), kuntoutusrahalain (611/91) ja lapsilisälain (796/92) sekä äitiysavustuslain (477/93) soveltamisala kattaa Suomessa asuvat henkilöt.

Vammaistukilaissa ja lapsen hoitotuesta annetussa laissa viitataan kansaneläkelain säännöksiin määriteltäessä, kenellä on oikeus sanon lain mukaisiin etuuksiin.

Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain mukaiseen kuntoutukseen on oikeus kansaneläkelain ja sairausvakuutuslain mukaan vakuutetulla henkilöllä. Kuntoutusrahaan on oikeus henkilöllä, joka asuu sairausvakuutuslain tarkoittamalla tavalla Suomessa.

Lapsilisää maksetaan Suomessa asuvan lapsen elatukseen. Äitiysavustukseen on oikeus Suomessa asuvalla naisella.

Työttömyysturvain mukaista työttömyyspäivärahaa maksetaan Suomessa asuvalle henkilölle.

Kansaneläkelakia ja perhe-eläkelakia muutettiin vuoden 1989 alusta voimaan tulleilla laeilla (1217 ja 1218/88), joilla säännellään eräiden ulkomailla työskentelevien henkilöiden kuulumisesta mainittujen lakien soveltamispiiriin.

Sairausvakuutuslain säännökset lainsäädännön piiriin kuulumisesta ulkomailla työskentelevän johdosta eroavat kansaneläkelain ja perhe-eläkelain vastaavista säännöksistä. Sama koskee lapsilisälain soveltamisalaa.

Edellä mainituissa laeissa ei ole säännöksiä siitä, mitä Suomessa asumisella tosiasiaa tarkoitetaan. Käytännössä on noudatettu samoja periaatteita, joita muualla lainsäädännössä ku-

ten esimerkiksi väestökirjalainsäädännössä, on noudatettu.

Missään näistä laeista ei ole myöskään säännöstä siitä, kuinka pitkään tilapäisesti ulkomailla oleva henkilö kuuluu Suomen lainsäädännön piiriin. Säännöksiä ei ole myöskään siitä, milloin ulkomailla opiskelevat taikka tieteellistä työtä harjoittavat kuuluvat vielä Suomen järjestelmän piiriin. Sama koskee lapsilisälakia lukuun ottamatta sellaisia lähetys- ja kehitysyhteistyötehtävissä olevia henkilöitä, jotka eivät ole työsuhteessa suomalaisen yhteisöön.

Epäselvyyttä on myös ollut siitä, milloin Suomeen tulleen henkilön katsotaan asuvan Suomessa ja kuuluvan edellä mainitun lainsäädännön piiriin. Soveltamisongelmia on myös ollut siitä, miltä osin kansallista lainsäädäntöä on sovellettava, kun vastaavasta asiasta on määrätty myös sosiaaliturvasopimuksella.

1.1.1. Kansaneläkelaki, perhe-eläkelaki, vammaistukilaki ja lapsen hoitotuesta annettu laki

Henkilö katsotaan kansaneläkelain mukaan Suomessa asuvaksi, jos hän tosiasialisesti asuu täällä. Soveltamiskäytännössä Suomeen tuleva henkilö on Suomessa asuva maahantulosta lukien, jos hän aikoo olla täällä vähintään vuoden. Ulkomaan kansalaiselta edellytetään, että hänellä on oleskelulupa vähintään yhden vuoden ajaksi. Jos henkilön tosiasialinen asuinpaikka on ulkomailla, hänen ei katsota asuvan Suomessa, vaikka häntä verotettaisiin Suomessa tai hänet olisi merkitty täällä väestörekisteriin.

Eräissä tapauksissa henkilön voidaan katsoa asuvan Suomessa, vaikka hänen tosiasialinen asuinpaikkansa olisikin ulkomailla. Ulkomailla vain tilapäisesti oleskelevan henkilön katsotaan soveltamiskäytännössä asuvan Suomessa. Alle yhden vuoden oleskelua ulkomailla on yleensä pidetty tilapäisenä. Muissa tapauksissa ratkaistaessa ulkomailla oleskelun vakinaisuutta on ensisijaisesti kiinnitetty huomiota oleskelun tarkoitukseen.

Opintojen takia ulkomailla oleskelua pidetään yleensä tilapäisenä, vaikka oleskelu jatkuu useita vuosia, jos henkilön tarkoituksena on opintojen päätyttyä palata Suomeen. Jos hen-

kilö ulkomailla solmii avioliiton siellä vakinaisesti asuvan henkilön kanssa tai menee vakinaiseen työhön opintojensa ohella, on ulkomailla oleskelun katsottu muodostuvan vakinaiseksi, jolloin henkilön ei enää voida katsoa asuvan Suomessa.

Suomen kansalainen, joka työskentelee päätoimisesti ulkomailla Suomen ulkomaan edustustossa tai Suomen valtion palveluksessa, on kansaneläkelain 1 a §:n mukaan Suomessa asuva. Myös tällaisen henkilön samassa taloudessa asuvan perheenjäsenen katsotaan asuvan Suomessa, jollei hän ansiotoimintansa tai muun syyn takia kuulu oleskelumaan sosiaaliturvan piiriin. Suomessa asuvaksi katsotaan niin ikään myös Suomen ulkomaan edustuston tai Suomen valtion palveluksessa olevan henkilön yksityis palvelija, jos tämä on Suomen kansalainen. Säännös koskee myös niin sanottuja palkalta palkattuja henkilöitä.

Myös Yhdistyneiden Kansankuntien, sen erityisjärjestön taikka muun valtioiden välisen järjestön palveluksessa oleva Suomen kansalainen on kansaneläkelainsäädännön piirissä. Sama koskee heidän perheenjäseniään.

Kansaneläkelain 1 c § sisältää vastaavat säännökset siitä, etteivät vastaavissa tehtävissä Suomessa olevat henkilöt ole yleensä kansaneläkelain mukaan vakuutettuja.

Suomalaisessa aluksessa palveleva Suomen kansalainen on myös aina lain 1 a §:n 3 kohdan mukaan Suomessa asuva riippumatta hänen tosiasiallisesta asuinpaikastaan. Säännös ei koske hänen perheenjäseniään. Merkitystä ei ole sillä, onko alus merkitty ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain (1701/91) mukaiseen kauppa-alusluetteloon.

Kansaneläkelakiin ja perhe-eläkelakiin otettiin edellä mainitulla vuoden 1989 alusta voimaan tulleella lailla ulkomaille lähetettyä työntekijää koskevat säännökset. Säännösten mukaan henkilön katsotaan asuvan Suomessa enintään vuoden ajan silloin, kun suomalainen työnantaja lähettää hänet suorittamaan työtä samalle työnantajalle. Jos työskentely ulkomailla jatkuu vuotta kauemmin tai jos työntekijä on suomalaisen yhtiön ulkomaisen tytäryhtiön palveluksessa, kansaneläkelaitos voi hakemuksesta päättää, että työntekijän ja hänen perheenjäsenensä katsotaan edelleen asuvan Suomessa. Hakemus on tehtävä yleensä vuoden kuluessa määräajan päättymisestä tai ulkomaille lähettämisestä.

Jos henkilö on lähetetty työhön sellaiseen

maahan, jonka kanssa Suomi on tehnyt sosiaaliturvasopimuksen, henkilöön sovelletaan sopimuksen lähetettyä työntekijää koskevia määräyksiä. Jos työntekijä katsotaan sosiaaliturvasopimuksen lainvalintaa koskevien määräysten mukaan lähetettynä työntekijänä Suomen sosiaaliturvan piiriin kuuluvaksi, hän on myös kansaneläkelain mukaan vakuutettu.

Kansaneläkelain säännökset ovat viittaus-säännöksen perusteella voimassa myös vammaistukilakia sovellettaessa.

Lapsen hoitotuesta annetun lain mukaan ulkomailla asuvan lapsen oikeus saada hoitotukea riippuu siitä, onko lapsen huoltaja kansaneläkelain mukaan vakuutettu.

Vuoden 1989 alussa voimaan tulleen lain mukaan ulkomailta muuttaneella Suomen kansalaisella on oikeus saada kansaneläke ja perhe-eläke ilman odotusaikaa Suomeen muuttamaan seuraavan kuukauden alusta, kun taas ulkomaalaiselta edellytetään viiden vuoden asumista välittömästi ennen eläkkeen alkamista. Tätä odotusaikaa koskevaa säännöstä on muutettu ETA-sopimuksen johdosta kansaneläkelain muuttamisesta annetulla lailla (547/93). Sen mukaan Suomen kansalaiselta edellytetään 3 vuoden ja ulkomaan kansalaiselta 5 vuoden odotusaikaa ennen eläkkeen alkamista. Vastaavat muutokset tehtiin myös perhe-eläkelakiin. Samassa yhteydessä kansaneläkelakia on muutettu myös siten, että kansaneläkkeen määrä suhteutetaan Suomessa asuttuun aikaan. Muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti ETA-sopimuksen kanssa.

1.1.2. Sairausvakuutus- ja kuntoutusrahalaki sekä kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annettu laki

Sairausvakuutuslakia sovellettaessa henkilön katsotaan asuvan Suomessa tilapäisen ulkomailla olon aikana. Tilapäisenä oleskeluna pidetään muun muassa ulkomailla tapahtuvaa päätoimista opiskelua. Työskentelyn opintojen ohella tai perheen perustamisen ulkomailla katsotaan yleensä katkaisevan oleskelun tilapäisyyden.

Myös oma tai perheenjäsenen työskentely suomalaisen yrityksen ulkomaisessa tytäryhtiössä tai muussa ulkomaisessa yrityksessä tapahtuva työskentely, joka jatkuu enintään kol-

me vuotta, voidaan katsoa tilapäiseksi ulkomailla oleskeluksi. Soveltamiskäytännössä on edellytetty, että oleskelun pituus on Suomessa lähdeittäessä määrätty esimerkiksi työsopimuksessa.

Myöskään merilläolo muussakin kuin suomalaisessa aluksessa ei vaikuta sairausvakuutukseen, jos merenkulkijan kotipaikka on edelleen Suomessa.

Edellä sanottu perustuu soveltamiskäytännöön. Sairausvakuutuslain soveltamisala ei välttämättä aina vastaa väestökirjamerkintöjä. Ratkaisu siitä, ettei henkilö enää asu Suomessa on voitu tehdä, vaikka ulkomaille muutosta ei ole ilmoitettu rekisteriviranomaisille.

Vastaavasti kuin kansaneläkelainsäädäntöä sovellettaessa Suomeen tuleva henkilö voidaan rekisteröidä Suomessa asuvaksi ja sairausvakuutuslain piiriin kuuluvaksi, jos hänellä on aikomus olla täällä vähintään yhden vuoden ajan ja hänellä on tähän tarvittava lupa.

Sairausvakuutuslain 1 §:n 2 ja 3 momentissa säännellään eräiden ulkomailla asuvien tai oleskelevien henkilöiden kuulumisesta Suomen sairausvakuutuksen piiriin. Näihin ryhmiin kuuluvat Suomen kansalaiset, jotka palvelevat muun muassa eräissä diplomaattitehtävissä, Yhdistyneissä Kansakunnissa tai sen yhteydessä toimivissa erityisjärjestöissä sekä heidän puolisonsa ja näiden 20 vuotta nuoremmat lapsensa. Samoin suomalaisella aluksella palveleva henkilö katsotaan Suomessa asuvaksi. Ulkomaan liikenteen kauppa-alusluetteloon merkityssä aluksessa työskentelevä henkilö ei kuitenkaan ole lain 1 a §:n mukaan vakuutettu, jollei hän asu Suomessa tai jollei hän ole asunut Suomessa viimeisen vuoden kuluessa ennen palvelussuhteen alkamista.

Suomen kansalainen, joka on Suomen valtion, suomalaisen yhdykskunnan tai muun yhteisön, säätiön tai laitoksen, jolla on kotipaikka Suomessa, päätoimen luontoisessa vakinaisessa palveluksessa, katsotaan myös Suomessa asuvaksi. Sama koskee tällaisen henkilön perheenjäsentä, jos tämä on Suomen kansalainen. Sairausvakuutuslain 1 §:n muuttamisesta annetun lain (552/93) mukaan perheenjäseneksi katsotaan puoliso, alle 18-vuotiaat lapset sekä alle 25-vuotiaat opiskelevat lapset. Muutos tulee voimaan samanaikaisesti ETA-sopimuksen kanssa asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Oikeus kansaneläkelaitoksen järjestämään kuntoutukseen on henkilöllä, joka on vakuutettu sairausvakuutuslain ja kansaneläkelain

mukaan. Kuntoutusraahan on oikeus sairausvakuutuslain mukaisesti Suomessa asuvalla henkilöllä.

1.1.3. Lapsilisä- ja äitiysavustuslaki

Lapsilisää maksetaan lapsilisälain 1 §:n mukaan Suomessa asuvan alle 16-vuotiaan lapsen elatukseen. Lapsen katsotaan edelleen asuvan Suomessa myös hänen oleskellessaan ulkomailla tilapäisesti. Oleskelua ei kuitenkaan pidetä tilapäisenä, jos hän on oleskellut ulkomailla yhtäjaksoisesti yli kuusi kalenterikuukautta, paitsi, jos hän on ulkomailla opiskelevan huoltajansa mukana tai itse opiskelee siellä.

Lapsen katsotaan asuvan Suomessa myös, jos hänen huoltajansa on ulkomailla Suomen valtion palveluksessa. Samoin ulkomailla kehitysyhteistyössä tai lähetystyötehtävissä olevan henkilön mukana oleva lapsi katsotaan Suomessa asuvaksi, jos huoltajalla on Suomessa väestökirjalain (141/69) mukainen kotipaikka. Näissä tapauksissa edellytetään lisäksi, että lapsi on Suomen kansalainen.

Vuoden 1994 alusta voimaan tulevan äitiysavustuslain mukaan lain soveltamisala määräytyy pääosin yhdenmukaisesti sairausvakuutuslain kanssa. Lapsilisän ja vuoden 1994 alusta myös äitiysavustuksen toimeenpano kuuluu kansaneläkelaitokselle.

1.1.4. Työttömyysturvalaki

Työttömyysturvalain piiriin kuuluvat Suomessa asuvat henkilöt. Laissa ei ole erityisiä säännöksiä siitä, ketä on pidettävä Suomessa asuvana. Ulkomailta Suomeen muuttavien osalta on soveltamiskäytännössä noudatettu samoja periaatteita kuin sairausvakuutuksessa. Koska työttömyyspäivärahan saaminen edellyttää, että henkilö on työmarkkinoiden käytävissä, päivärahaa ei makseta ulkomailla oleskelun ajalta.

1.1.5. Kansainvälinen kehitys ja ulkomainen lainsäädäntö

Sosiaaliturvajärjestelmien alueellinen soveltamisala vaihtelee eri maissa. Alueellinen soveltamisala vaihtelee myös eri etuuksia koskevassa lainsäädännössä. Myös kansalaisuuteen liitty-

vät edellytykset tai rajoitukset vaihtelevat eri maiden sosiaaliturvajärjestelmissä.

Useimmissa Euroopan maissa oikeus sosiaaliturvaetuuksiin syntyy työskentelyn perusteella. Myös työntekijän ei-aktiivien perheenjäsentien oikeus saada etuuksia perustuu usein työntekijän vakuutukseen. Suomen kaltaisia asumiseen perustuvia tai siihen osittain perustuvia sosiaaliturvajärjestelmiä on Pohjoismaiden lisäksi muun muassa Alankomaissa ja Isossa-Britanniassa. Usein myös vammaisuuden perusteella maksettavat etuudet ja lapsilisän kaltaiset perhe-etuudet perustuvat asumiseen. Eroja on siinä, miten kauan ja millä edellytyksellä ulkomailla oleskeleva tai työskentelevä kuuluu maansa sosiaaliturvan piiriin. Monissa maissa sosiaaliturvaetuuksien saaminen edellyttää maahan saapuvalla eri pituisien odotusaikojen täyttymistä.

Sosiaaliturvasopimusten tarkoituksena on yhteensovittaa eri maiden sosiaaliturvajärjestelmät niin, että yhtäältä sopimuspuolten alueilla liikkuvat henkilöt pääsevät sosiaaliturvan piiriin ja toisaalta estetään etuuksien päällekkäisyys ja kaksinkertainen vakuutusmaksuvelvollisuus. Sopimukset kattavatkin pääosan muutotapauksista. Etuuksien saaminen ulkomailla oleskelun aikana perustuu useimmiten sosiaaliturvasopimukseen, jolloin kansalliseen lainsäädäntöön sisältyvät odotusaikoja tai kansalaisuutta taikka etuuksien ulkomaille maksamista koskevat rajoitukset väistyvät.

ETA-sopimuksen liitteeseen VI otettu siirtotyöntekijöiden sosiaaliturvan koordinoitua koskeva Neuvoston asetus (ETY) N:o 1408/71 vastaa luonteeltaan monenvälisestä sosiaaliturvasopimusta. Asetus 1408/71 on sisällöltään yksityiskohtaisempia säännöksiä sisältävä kuin kahdenväliset sosiaaliturvasopimukset yleensä. Lisäksi sitä täydentää EY-tuomioistuimen laaja oikeuskäytäntö. Asetuksen mukaan henkilö kuuluu yleensä sen valtion sosiaaliturvalainsäädännön piiriin, missä hän työskentelee riippumatta siitä, asuuko hän tämän valtion alueella. Asetuksessa on myös säännökset lähetettyyn työntekijään ja eräisiin muihin työntekijäryhmiin sovellettavasta lainsäädännöstä. Lainvalintaa koskevat säännökset eivät koske työntekijän perheenjäseniä. Asetuksen henkilöllistä ja asiallista ulottuvuutta sekä lainvalintaa koskevat säännökset ovat aina ensisijaisia kansalliseen lainsäädäntöön verrattuna.

1.2. Nykytilan arviointi

Suomen sosiaalivakuutuslainsäädännön ja muun sosiaaliturvaa koskevan lainsäädännön soveltamisalaa koskevat säännökset ovat epäyhtenäiset. Lainsäädännössä ei määritellä, mitä Suomessa asumisella tarkoitetaan. Myös säännökset, joissa säännellään, milloin ulkomailla olevaan henkilöön sovelletaan Suomen lainsäädäntöä, poikkeavat toisistaan. Puutteellisesti säännellyssä tilanteessa yhtenäinen soveltamiskäytäntö ei ole ollut mahdollista.

Ulkomaille lähtevälle henkilölle ei aina ole selvää, miltä osin ja miten pitkään hänellä on oikeus etuuksiin eri lakien mukaan. Mitään päätöstä siitä, kuuluuko hän oleskelunsa ajan Suomen lainsäädännön, esimerkiksi sairausvakuutuksen piiriin, ei etukäteen voi saada. Tämä ratkaistaan vasta, kun etuuden hakeminen tulee ajankohtaiseksi.

Myös Suomen lainsäädännön suhde sosiaaliturvasopimusten lainvalintaa koskeviin määräyksiin on aiheuttanut epäselvyyttä. Tämä koskee erityisesti lähetetyn työntekijän perheenjäseniä. Tällaisen henkilön mukana ulkomaille lähtevän perheenjäsenen kuuluminen Suomen lainsäädännön piiriin on eräissä sopimuksissa sääntelemättä. Toisaalta Suomeen tulevan lähetetyn työntekijän mukana tuleva henkilö katsotaan yleensä Suomessa asuvaksi ja etuuksiin oikeutetuksi, vaikka hänellä saattaa olla oikeus etuuksiin myös toisen valtion lainsäädännön mukaan. Vaikka sosiaaliturvasopimuksilla nimenomaan pyritään estämään kaksinkertainen vakuuttaminen, on tilanteita, joissa henkilö samanaikaisesti on sekä Suomen että muun valtion lainsäädännön mukaan vakuutettu.

Myös kansaneläkkeen määrän suhteuttaminen Suomessa asuttuun aikaan edellyttää lainsoveltamisalaa koskevien säännösten tarkistamista, jotta eläkettä ei perusteetta kertyisi ulkomailla asutulta ajalta.

Tällä hetkellä kansaneläkelaitos joutuu rekisteröimään yhden henkilön useammalla eri tavalla sen perusteella, minkälainen oikeus hänellä on eri lakien mukaan maksettaviin etuuksiin. Tästä aiheutuu myös tarpeettomia järjestelmän ylläpitokustannuksia.

Kansainvälistymisen vilkastuessa ja ihmisten liikkuvuuden lisääntymisen vuoksi on tarpeen, että asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisala säännellään mahdollisimman selkeästi ja yhdenmukaisesti koko lain-

säädännön osalta. Tällä tavoin voidaan selkeästi rajata ne tilanteet, joissa henkilö on sosiaaliturvan osalta Suomen järjestelmän vastuulla, ja toisaalta estää etuuskien takaaminen perusteettoman avokätisesti.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen keskeisenä tavoitteena on yhdenmukaistaa asumiseen perustuvan sosiaalivaikutus- ja muun sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisalaa koskevat säännökset. Ehdotuksen mukaan asumiseen liittyvät säännökset koottaisiin omaan erilliseen lakiin. Lain soveltamisala on rajattu koskemaan sitä sosiaaliturvalainsäädäntöä, jonka soveltamisesta yleensä on sovittu Suomen tekemissä sosiaaliturvasopimuksissa. Terveysturvalainsäädäntöä lukuun ottamatta laki kattaisi myös ETA-sopimuksen liitteeseen VI otetun asetuksen 1408/71 soveltamisalan. Tämän asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön toimeenpanosta huolehtii yleensä kansaneläkelaitos. Kansaneläkelaitos ratkaisisi tämän lainsäädännön osalta yhdellä päätöksellä, onko henkilö Suomessa asuva eli kuuluuko tämä sosiaaliturvalainsäädännön soveltamispiiriin. Muu kansaneläkelaitoksen toimeenpanema sosiaaliturvalainsäädäntö jäisi ehdotettavan lain soveltamisalan ulkopuolelle. Työttömyysturvalain ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa koskevat asiat eivät kuulu kansaneläkelaitoksen toimialaan. Tältä osin Suomessa asumista koskevan ratkaisun tekee asianomainen työttömyyskassa.

Valtaosa henkilöiden liikkumisesta yli Suomen rajojen tulee todennäköisesti tulevaisuudessaakin kohdistumaan niihin maihin, joiden kanssa Suomella on sosiaaliturvasopimus tai jotka kuuluvat ETA-sopimukseen liittyvän asetuksen 1408/71 soveltamispiiriin. Näiden sopimusten tarkoituksenaan henkilöön ja niissä säänneltyyn tilanteeseen sovellettaisiin ensisijaisesti aina kysymyksessä olevaa sopimusta.

Pääsääntönä ehdotettujen muutosten mukaan olisi edelleen, että sosiaaliturvalainsäädäntöä sovellettaisiin Suomessa tosiasiallisesti asuvaan henkilöön. Asumista ei katkaisisi tilapäinen enintään yhden vuoden poissaolo Suomesta. Suomessa asuminen ja se, millä edellytyksillä Suomeen ulkomailta tuleva henkilö tai Suomesta ulkomaille lähtevä henkilö katsotaan Suomessa asuvaksi, määriteltäisiin laissa.

Suomessa asuvaksi katsottaisiin samalla ta-

voin kuin nykyisinkin Suomen kansalainen, joka on Suomen ulkomaanedustuston tai valtion palveluksessa taikka Yhdistyneiden Kansakuntien tai sen alajärjestön palveluksessa taikka muun sellaisen valtioiden välisen järjestön palveluksessa, jonka toimintaan Suomi osallistuu. Vastaavat ulkomailta Suomeen tulleet henkilöryhmät eivät kuuluisi Suomen sosiaaliturvan piiriin. Tämä perustuu Wienin diplomaattisia- ja konsulaarisia suhteita koskeviin yleissopimuksiin ja niiden määräyksiin lähetystöissä ja konsulinvirastoissa palvelevien henkilöiden vapauttamisesta asemamaan sosiaaliturvasta.

Suomesta ulkomaille lähetetty työntekijä kuuluisi Suomen lainsäädännön piiriin edellä mainitun yhden vuoden ajan jälkeenkin kansaneläkelaitoksen asianomaisen henkilön hakemuksesta antaman päätöksen perusteella. Opiskelemaan, tieteellistä tutkimusta tekemään tai lähetys- taikka kehitysyhteistyötehtäviin ulkomaille lähtevä henkilö voisi vastaavasti kuulua Suomen sosiaaliturvan piiriin. Ehdotuksen mukaan päätöstä olisi haettava kahden vuoden kuluessa Suomesta lähdöstä lukien.

Työntekijän mukana ulkomaille siirtyvien perheenjäsenten asema määräytyisi yleensä työntekijän perusteella. Kaikissa Suomen tekemissä sosiaaliturvasopimuksissa ei ole perheenjäseniä koskevia määräyksiä. Tämän seurauksena on syntynyt epäselvyyttä siitä, milloin ja missä tilanteissa ulkomaille lähteneen henkilön mukana seuraavaa perheenjäsentä voidaan pitää Suomessa asuvana ja sosiaaliturvalainsäädännön piiriin kuuluvana vai onko tämän katsottava kuuluvan toisen valtion lainsäädännön alaisuuteen. Soveltamiskäytännön selkiinnyttämiseksi ehdotetaan, että perheenjäsenen asema määräytyisi sen henkilön perusteella, johon sopimuksen lainvalintaa koskevia määräyksiä sovelletaan eli tavallisesti sen henkilön mukaan, joka työskentelee. Jos perhe jää Suomeen työskentelevän perheenjäsenen lähtiessä työhön maahan, jonka kanssa Suomella on sosiaaliturvasopimus, perhe kuuluisi luonnollisesti edelleen Suomen sosiaaliturvan piiriin. Näin siinäkin tapauksessa, että perheen ulkomailta oleva jäsen kuuluisi toisen valtion sosiaaliturvalainsäädännön alaisuuteen. Jos perheenjäsen työskentelee ja kuuluu sen perusteella Suomen tai jonkun muun maan sosiaaliturvan piiriin, perheenjäsentä koskevat säännökset eivät tulisi sovellettaviksi. Ehdotetut perheenjäseniä koskevat säännökset eivät merkitse

luopumista siitä keskeisestä periaatteesta, että jokaisella Suomessa asuvalla henkilöllä on itsenäinen oikeus sosiaaliturvalainsäädännön mukaisiin etuuksiin. Perheenjäseniä koskevilla säännöksillä pyritään yhtäältä turvaamaan oikeus etuuksiin ja toisaalta estämään etuuksien päällekkäisyys.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Henkilöiden liikkuvuuden ennakoiminen on vaikeasti arvioitavissa. Nykyisen liikkuvuuden pohjalta arvioituna ehdotetut muutokset koskisivat suppeaa henkilömäärää. Pääosin sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisala vastaisi nykyisin noudatettua käytäntöä. Merkittävin laajennus koskisi lapsilisää, jota maksettaisiin ulkomailla oleskelun ajalta myös yli kuuden kuukauden jaksolta. Toisaalta niin sanottujen paikalta palkattujen Suomen kansalaisten sulkeeminen sosiaaliturvan ulkopuolelle merkitsisi vähäisiä noin 1—2 miljoonan markan säästöä vuositasolla. Mahdollisuudet kaksinkertaiseen vakuuttamiseen ja samanaikaisiin päällekkäisiin etuuksiin sekä Suomen että jonkin muun valtion lainsäädännön mukaan vähenisivät.

3.2. Vaikutukset kansalaisten asemaan

Ehdotetut muutokset selkeyttävät Suomesta ulkomaille lähtevän henkilön asemaa. Lähes koko asumisperusteisen sosiaaliturvan soveltamisalaa sääntelisivät yhtenäiset säännökset. Henkilö voisi etukäteen jo ennen mahdollista etuushakemusta varmistaa, kuuluuko hän Suomen sosiaaliturvan piiriin ulkomailla oleskelunsa aikana. Toisaalta myös ulkomailta Suomeen tulleen henkilön oikeus etuuksiin tulee aikaisempaa yhdenmukaisemmin säännellyksi. Sosiaaliturvan piiriin kuulumisesta annettuun päätökseen voitaisiin aina myös hakea muutosta.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä kansaneläkelaitoksen sekä työmarkkinajärjestöjen kanssa.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

5.1. Riippuvuus muista esityksistä

Hallitus antaa eduskunnalle erikseen esityksen laeiksi työntekijäin eläkelain ja eräiden siihen liittyvien lakien sekä tapaturmavakuutuslain muuttamisesta. Tarkoituksena on yhtenäistää myös ansioperusteisen sosiaalivakuutuslainsäädännön soveltamisala tilanteissa, joissa työskentely tapahtuu ulkomailla. Näin pyritään mahdollisimman yhdenmukaiseen soveltamiskäytäntöön, ottaen kuitenkin huomioon ansioon perustuvan ja asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön erityispiirteet.

Hallitus antaa eduskunnalle myös esityksen sosiaaliturvaetuuksien yhteensovittamisesta niissä tapauksissa, joissa henkilö saa etuuksia myös muun valtion lainsäädännön mukaan.

5.2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista

Ehdotettuja säännöksiä Suomessa asumisesta ja sosiaaliturvan piiriin kuulumisesta sovellettaisiin niihin tapauksiin, joista ei Suomen tekemissä sosiaaliturvasopimuksissa tai Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa toisin määrätä. ETA-sopimuksen liitteenä oleva asetus 1408/71 sisältää säännökset siitä, miten kansallista sosiaaliturvalainsäädäntöä on sovellettava henkilöihin, jotka liikkuvat sopimusvaltioiden alueella. Asetuksen säännökset, jotka koskevat henkilöllistä ja asiallista oluttuvuutta sekä sovellettavaa lainsäädäntöä, ovat ratkaisevia määrättäessä sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta ETA-valtioiden alueella liikkuviin ETA-valtioiden kansalaisiin. Mainittu asetus ja asetus n:o (ETY) 1612/68 edellyttävät tasaveroisen kohtelun takaamista ETA-kansalaisille.

Suomen tekemien sosiaaliturvasopimusten soveltamisala, niiden asiallinen ja henkilöllinen ulottuvuus, vaihtelee jonkin verran eri sopimuksissa. Myös sosiaaliturvasopimustilanteissa se, minkä valtion sosiaaliturvalainsäädäntöä sovelletaan ja miltä osin sitä sovelletaan, ratkaistaan ensisijaisesti sopimuksen määräysten mukaan. Jos sopimus esimerkiksi ei kata kaikkia ehdotetun lain piiriin kuuluvia sosiaaliturvan aloja, oikeus tällaiseen etuuteen ratkaistaisiin yksinomaan kansallisen lainsäädännön mukaan.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Soveltamisala.* Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi erillinen laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta. Ehdotettua lakia sovellettaisiin niissä erilaisissa tilanteissa, joissa ennen kuin oikeudesta etuuteen päätetään joudutaan ratkaisemaan, asuuko henkilö Suomessa. Lakiehdotus sisältää myös säännökset sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta, kun Suomessa asuva henkilö muuttaa ulkomaille oleskellakseen tai asuakseen siellä eri syistä pitemmän aikaa. Lakiin ehdotetaan otettaviksi säännökset, miten sosiaaliturvalainsäädäntöä on sovellettava Suomeen muuttavaan henkilöön.

Tarkoituksena on, että henkilöön sovellettaisiin lakiehdotuksen kattamaa asumiseen perustuvaa sosiaaliturvalainsäädäntöä samalla tavoin aina jouduttaessa ratkaisemaan sitä, onko henkilöä pidettävä Suomessa asuvana. Laki koskisi kansaneläkelain, perhe-eläkelain, sairausvakuutuslain, lapsen hoitotuesta annetun lain, vammaistukilain, kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain, kuntoutusrahalain, lapsilisälain ja äitiysavustuslain sekä työttömyysturvalain Suomessa asumista koskevien säännösten soveltamista lakiehdotuksen tarkoittamissa tilanteissa. Jäljempänä tästä lainsäädännöstä käytetään nimitystä sosiaaliturvalainsäädäntö.

Ansiosidonnaisen työttömyysturvan osalta työttömyysturvalain toimeenpanosta ei huolehdi kansaneläkelaitos vaan työttömyyskassat. Työttömyysturvalain soveltamisen yleisenä edellytyksenä on, että henkilö asuu Suomessa. Suomessa asuva henkilö, oli tämä kassan jäsen tai ei, on aina työttömyysturvalain mukaisen perusturvan piirissä. Näin ollen ehdotetun lain mukaan annettu kansaneläkelaitoksen päätös siitä, onko henkilöä pidettävä Suomessa asuvana, tulee ottaa huomioon asianomaisen työttömyyskassan päättäessä henkilön oikeudesta

ansiosidonnaiseen työttömyyspäivärahaan. Työttömyyskassalain (603/84) 3 §:n mukaan kassan jäseneksi pääsee Suomessa asuva palkkatyöntekijä. Vaikka ehdotettu laki ei koske työttömyyskassalain soveltamista eikä sen mukaan tehty ratkaisu siten sido työttömyyskassaa, tulee tehdyillä ratkaisulla olemaan ohjaava vaikutus myös tältä osin.

Pykälän 2 momentin mukaan Suomessa asumista eli sosiaaliturvalainsäädännön soveltamista koskeva ratkaisu tehdään tämän lain säännöksiä noudattaen, jollei Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista muuta johdu. Näin ollen tämän lain säännöksiä ei sovellettaisi, jos ne ovat ristiriidassa ETA-sopimuksen liitteeseen otetun asetuksen 1408/71 säännösten kanssa. Sama koskee Suomen tekemiä sosiaaliturvasopimuksia.

2 §. *Toimeenpano.* Pykälän mukaan kansaneläkelaitos huolehtisi lain toimeenpanosta. Tarkoituksena on, että menettelyn osalta noudatettaisiin soveltuvin osin eläkeasian käsittelyssä noudatettavaa menettelyä. Määrättäessä erikseen oikeudesta ansiosidonnaiseen työttömyyspäivärahaan lain toimeenpanosta huolehtii asianomainen työttömyyskassa.

2 luku. Asumisen määräytyminen

3 §. *Suomessa asuminen.* Pykälässä säädetään, mitä Suomessa asumisella tarkoitetaan. Lähtökohtana on tosiasiallinen asuminen. Henkilön katsottaisiin sosiaaliturvalainsäädäntöä sovellettaessa asuvan Suomessa, jos hänellä on täällä varsinainen asunto ja koti. Lisäksi edellytetään, että henkilö muutoinkin pääasiallisesti jatkuvasti myös oleskelee Suomessa. Tämä ei merkitse sitä, että sosiaaliturvalainsäädännön soveltaminen sidottaisiin verotuksessa noudatettuun käytäntöön. Ratkaistaessa sitä, asuuko henkilö Suomessa, on otettava huomioon henkilön yksilölliset olosuhteet. Tällaisia seikkoja voivat olla muun muassa perhe- tai sukulaisuussuhteet taikka työpaikka. Ratkaisevaa ei siten ole se, minkälainen asunto henkilöllä on Suomessa ja ehkä muussa valtiossa. Toisaalta, jos henkilö jatkuvasti vuosittain oleskelee yli

puolet ajasta ulkomailla, hänen voidaan katsoa asuvan muualla kuin Suomessa, vaikka hänellä olisikin asunto myös täällä. Käsitteiden asunto ja koti sekä pääasiallinen jatkuva oleskelu avulla tulisi rajatapauksissa kokonaisharkinnan perusteella selvittää, onko henkilöllä olosuhteisiinsa nähden olennaisemmat siteet Suomeen kuin muuhun valtioon.

Pykälän 2 momentin mukaan sosiaaliturvalainsäädäntöä voidaan soveltaa Suomeen muuttavaan henkilöön jo maahan tulosta alkaen. Edellytyksenä on, että henkilö aikoo jäädä 1 momentissa tarkoitettulla tavalla asumaan Suomeen. Lisäksi edellytettäisiin vähintään yhden vuoden voimassa olevaa oleskelulupaa, jos sellaista henkilöltä vaaditaan. Vähintään vuoden oleskeluun oikeuttavalla voimassa olevalla oleskeluluvalla tarkoitetaan lupaa, joka on alunperin myönnetty vähintään vuodeksi tai joka koostuu useammista vuotta lyhyemmäksi ajaksi myönnettyistä peräkkäisistä luvista. Oleskeluluvan tulee olla joko pysyvä tai sellainen, että sen voimassaoloa voidaan määräjän jälkeen jatkaa.

Ratkaistaessa sitä, mistä lukien Suomeen tulevan henkilön katsotaan asuvan tämän pykälän tarkoittamalla tavalla Suomessa, lähtökohtana tulee pitää maahan tulevan henkilön yksilöllistä tilannetta. Esimerkiksi perheen yhdistämistapauksessa tai paluumuuttajien kohdalla, henkilön aikomus jäädä maahan on monessa tapauksessa siinä määrin ilmeinen, että henkilön voidaan katsoa asuneen Suomessa siitä lukien, kun hän on saanut sellaisen oleskeluluvan, jonka jatkamiselle ei ole estettä. Toisaalta tilapäisen suojelutarpeen tai muun vastaavan humanitäärisen syyn perusteella Suomen vastaanottaman henkilön ei voida katsoa asuvan Suomessa tämän lain tarkoittamalla tavalla aikana, jona hän on turvapaikanhakijoille järjestettävän vastaanoton piirissä.

Pykälän 3 momenttiin on otettu säännös turvapaikan hakijoista. Tarkoituksena on, että Suomesta turvapaikkaa hakevaa ja turvapaikanhakijalle tarkoitettua vastaanoton piiriin kuuluvaa henkilöä ei pidettäisi sosiaaliturvalainsäädännön tarkoittamalla tavalla Suomessa asuvana ennen kuin hänen oleskeluoikeutensa on ratkaistu. Lähtökohtana on, että tänä aikana henkilö kuuluu turvapaikan hakijoille järjestetyn toimeentuloturvan piiriin. Jos turvapaikan hakijalle myönnetään pysyvä tai määräaikainen vähintään vuoden oleskeluun oikeuttava lupa, hänen katsotaan asuvan Suomessa

ja sosiaaliturvalainsäädännön alaisuuteen kuuluvaksi luvan myöntämisestä lukien.

4 §. *Oleskelu ulkomailla.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta tilanteissa, joissa Suomessa asuva henkilö oleskelee tilapäisesti ulkomailla. Ehdotuksen mukaan henkilö pysyy sosiaaliturvalainsäädännön piirissä enintään yhden vuoden ajan maasta poistumisesta. Edellytyksenä on, että ulkomailla oleskelu on alunperin myös tarkoitettu tilapäiseksi ja että henkilöllä on poissaolonsa aikana edelleen sellainen kiinteä yhteys Suomeen, että häntä voidaan pitää Suomessa asuvana. Ratkaistaessa sitä, onko Suomesta poissaolo luonteeltaan tilapäistä ja voidaanko henkilöä pitää edelleen Suomessa asuvana, lähtökohtana voidaan pitää väestökirjaamisessa noudatettavia periaatteita. Henkilön yksilölliset olosuhteet ja muut erityiset tilanteet on kuitenkin aina otettava huomioon.

Pääsääntöisesti pykälän sisältö vastaa nykyistä soveltamiskäytäntöä. Kansaneläkkeen osalta ehdotettu säännös merkitsisi sitä, että ulkomailla oleskelevalle henkilölle kertyisi kansaneläkkeeseen oikeuttavaa aikaa yhdeltä vuodelta myös siinä tapauksessa, että tilapäiseksi aiottu oleskelu ulkomailla muuttuu pysyväksi. Lapsilisälain 1 §:n mukaan lapsilisää ei makseta ulkomailla tilapäisesti oleskelevan lapsen eläntökuutta kuukautta pitemmältä ajalta, jollei sanotussa pykälässä säädetyt edellytykset lapsilisän maksamiselle täyty. Ehdotettu säännös merkitsee laajennusta nykyiseen tilanteeseen verrattuna.

5 §. *Eräät palvelussuhteet.* Pykälän mukaan Suomen ulkomaanedustustossa päätoimisesti palveleva Suomen kansalainen on tämän palveluksensa aikana aina Suomen sosiaaliturvalainsäädännön piirissä. Myös Yhdistyneissä Kansakunnissa, sen yhteydessä toimivassa erityisjärjestössä tai muussa valtioiden välisessä järjestössä palveleva Suomen kansalainen sekä Suomen valtion palveluksessa oleva Suomen kansalainen on tämän palvelussuhteen ajan Suomen sosiaaliturvalainsäädännön piirissä. Edellytyksenä kuitenkin viimeksi mainituissa tapauksissa on, että henkilö välittömästi ennen mainitun palvelussuhteen alkamista asui Suomessa. Ehdotettu säännös poikkeaa voimassa olevasta lainsäädännöstä siten, että niin sanottu paikalta palkatut Suomen kansalaiset eivät enää kuuluisi Suomen sosiaaliturvalainsäädännön soveltamispiiriin.

6 §. *Palvelu suomalaisessa aluksessa.* Sosiaa-

liturvalainsäädäntöä sovellettaisiin suomalaisessa aluksessa palvelemaan merimieslain (423/78) alaisessa palvelussuhteessa olevaan henkilöön. Säännös on tarkoitettu sovellettavaksi tilanteissa, joissa suomalaisessa aluksessa palveleva henkilö ei asu Suomessa lakiehdotuksen 3 §:n tarkoittamalla tavalla. Säännöksessä Suomessa asuminen rajattaisiin niihin tilanteisiin, joissa itse palvelussuhteeseen sovelletaan Suomen lainsäädäntöä. Näin esimerkiksi ulkomaille vuokratusta Suomen lipun alla kulkevassa merimieslain 86 §:n mukaisen poikkeusluvun saaneessa aluksessa ulkomaalaiseen työnantajaan työsuhteessa olevaa työntekijää ei katsota Suomessa asuvaksi.

Nykyisen kansaneläkelain mukaan suomalaisessa aluksessa palvelevan Suomen kansalaisen katsotaan asuvan Suomessa. Sairausvakuutuslakia sen sijaan on ilman kansalaisuusrajoitusta sovellettu suomalaisessa aluksessa palveleviin henkilöihin. Kuntoutusrahalaisissa viitataan sairausvakuutuslakiin. Vuoden 1994 alusta voimaan tulevan uuden äitiysavustuslain mukaan lakia sovelletaan suomalaisessa aluksessa palvelemaan naiseen, joka on Suomen kansalainen. Kansalaisuutta koskevien edellytysten poistaminen ja asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisen sitominen asumisen osalta siihen, sovelletaanko itse palvelussuhteeseen Suomen lainsäädäntöä, on perusteltua, koska oikeus sosiaaliturvaan perustuu yksinomaan palvelussuhteeseen aluksessa. Tämä on sopusoinnussa myös työsuhteeseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisalan ja Suomen ratifioimien kansainvälisen työjärjestön (ILO) sopimusten kanssa.

Ulkomaanliikenteen kauppa- alusluetteloon merkityssä aluksessa palveleva henkilö, joka 3 §:n tarkoittamalla tavalla asuu Suomessa, kuuluu sosiaaliturvalainsäädännön piiriin. Sama koskee henkilöä, jonka palvelussuhteeseen sovelletaan merimieslakia. Tämän lisäksi sosiaaliturvalainsäädäntöä sovellettaisiin ehdotetun 2 momentin mukaan palvelussuhteen ajan tällaisessa aluksessa muussa kuin merimieslain alaisessa palvelussuhteessa olevaan henkilöön, joka on viimeisen vuoden kuluessa ennen palveluksen alkamista asunut Suomessa.

7 §. *Työskentely ja opiskelu ulkomailla.* Pykälässä säädetään sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta Suomesta ulkomaille vuotta pitemmäksi ajaksi työhön lähtevään niin sanottuun lähetettyyn työntekijään. Ehdotuksen mukaan sosiaaliturvalainsäädäntöä voitaisiin so-

veltaa edelleen sellaiseen työntekijään, joka lähetetään ulkomaille suorittamaan työtä samalle työnantajalle, työnantajan kanssa samaan taloudelliseen kokonaisuuteen kuuluvaan ulkomaiseen emo- tai tytäryritykseen taikka yritykseen, jossa työnantajalla muuten on määräämisvaltaa. Säännös koskee vain sellaista henkilöä, joka välittömästi ennen ulkomaille lähtemistään on asunut Suomessa. Kansaneläkelaitos päättäisi henkilön hakemuksesta ajan, miten pitkään henkilöä voidaan vielä pitää Suomessa asuvana sovellettaessa sosiaaliturvalainsäädäntöä. Tällöin kansaneläkelaitoksen tulee ottaa huomioon erityisesti se, onko ulkomaille lähetettävän henkilön työeläketurva myös järjestetty Suomessa. Tarkoituksena on, ettei tällaisen ulkomaille työhön lähetettävän henkilön sosiaaliturva muodostuisi perusteettomasti erilaiseksi työeläketurvan ja muun sosiaaliturvan osalta.

Ehdotetun lain kattamassa lainsäädännössä on kysymys asumiseen perustuvasta sosiaaliturvasta. Tämän vuoksi aina ei välttämättä ole perusteltua pitää henkilöä edelleen asumiseen perustuvan sosiaaliturvan piirissä, vaikka tämä edelleen kuuluisikin työeläkejärjestelmän piiriin. Tällainen tilanne voi olla kysymyksessä muun muassa silloin, kun ulkomailla työskentely on jatkunut tai sen voidaan tehdyn työsuhteen tai muun syyn perusteella arvioida jatkuvan niin pitkään, että ulkomailla oleskelun voidaan katsoa olevan vakiintunutta.

Ehdotettu säännös merkitsisi sitä, että saman hakemusmenettelyn alaisiksi saatettaisiin kaikki lähetettyä työntekijää koskevat tilanteet. Toisin kuin nykyisen kansaneläkelain mukaan eroa ei enää tehtäisi sen mukaan, minkälaiseen yritykseen ja miten pitkäksi aikaa työntekijä lähetetään ulkomaille työhön. Jos ulkomailla työskentely on tarkoitettu kestäväksi alle vuoden, hakemusmenettelyä ei kuitenkaan tarvita. Henkilön katsotaan tällöin ehdotetun 3 §:n perusteella kuuluvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamispiiriin.

Suomalaisella työnantajalla tarkoitetaan Suomessa asuvaa henkilöä ja täällä rekisteröidyn kotipaikan omaavaa yhteisöä.

Pykälän 2 momentin mukaan kansaneläkelaitos voisi vastaavasti päättää, voidaanko sosiaaliturvalainsäädäntöä soveltaa myös tilanteissa, joissa Suomessa asuva henkilö lähtee vuotta pitemmäksi ajaksi ulkomaille lähetystai kehitysyhteistyötehtäviin taikka opiskele-

maan päätoimisesti taikka harjoittamaan tieteellistä tutkimusta ulkomaille.

Säännös selkeyttää opiskelijoiden ja tieteellistä tutkimustyötä harjoittavien asemaa. Kehitysyhteistyö- ja lähetystyötehtävissä olevista henkilöistä on omat erilliset säännökset lapsilisälaissa. Lapsilisää maksetaan, jos tällaisissa tehtävissä olevalla henkilöllä on kotipaikka Suomessa ja lapsi on Suomen kansalainen. Nyt ehdotetussa säännöksessä ei enää edellytetäisi lapselta Suomen kansalaisuutta. Tässä mielessä säännös laajentaisi nykyistä käytäntöä. Tarkoituksena on, että kansaneläkelaitos selvittäisi kussakin yksittäistapauksessa millaiset siteet henkilöllä on vielä Suomeen. Väestökirjamerkinnot eivät yksinään olisi ratkaisevia. Kotipaikan säilyminen Suomessa on muiden seikkojen ohessa yksi olennainen seikka ratkaistaessa sitä, onko sosiaaliturvalainsäädäntöä sovellettava. Näin ollen ratkaisevaa muutosta nykyiseen tilanteeseen ei syntyisi.

Tässä pykälässä tarkoitettu hakemus Suomen sosiaaliturvalainsäädännön soveltamiseksi ulkomailla oleskelun ajalta on tehtävä kahden vuoden kuluessa siitä, kun henkilö lähetettiin työhön ulkomaille tai kun tämä muussa tässä pykälässä tarkoitettussa tapauksessa poistui maasta. Tämä merkitsee sitä, että henkilöllä on vielä 3 §:ssä tarkoitettuna yhden vuoden ajan jälkeen yksi vuosi aikaa hakemuksen tekemiseen. Kohtuuttomien tilanteiden välttämiseksi myöhästynyt hakemus voitaisiin kuitenkin käsitellä, jos tähän on olemassa erityinen syy.

8 §. *Perheenjäsenet.* Ulkomailla olevan 5 §:n sekä 7 §:n mukaan Suomessa asuvana pidettävän henkilön mukana ulkomailla olevaa samassa taloudessa asuvaa perheenjäsentä voitaisiin ehdotuksen mukaan vastaavasti pitää Suomessa asuvana sosiaaliturvalainsäädäntöä sovellettaessa siinäkin tapauksessa, että myös perheenjäsenen poissaolo Suomesta jatkuu vuotta pitemmän ajan. Perheenjäsenen kuuluminen sosiaaliturvalainsäädännön alaisuuteen voidaan ratkaista lain 7 §:n tarkoittaman henkilön tekemän hakemuksen yhteydessä tai tällaisen perheenjäsenen oman hakemuksen perusteella. Lakiehdotuksen 5 §:ssä tarkoitettuna henkilön perheenjäsenen osalta hakemusmenettelyä ei tarvita.

Ehdotetun säännöksen soveltamisen lähtökohtana on, että henkilöllä on itsenäinen Suomessa asumisen perusteella syntyvä oikeus sosiaaliturvaan. Oikeus sosiaaliturvaan voi tietyin edellytyksin pysyä voimassa myös aikana, jona

henkilö on poissa Suomesta. Tarkoituksena ei siten ole, että henkilön oikeus sosiaaliturvaan tämän pykälän soveltamisen kautta muuttuisi perheenjäsenen statukseen perustuvaksi.

Ehdotettu säännös koskisi yleensä perheenjäsentä, joka on kuulunut sosiaaliturvalainsäädännön piiriin ja joka seuraa mukana sellaista Suomesta lähetettyä työntekijää, johon edelleen sovelletaan joko Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen tai kansaneläkelaitoksen päätöksen perusteella Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä.

Suomen tekemissä sosiaaliturvasopimuksissa yleensä ja ETA-sopimuksen liitteessä VI olevan Neuvoston asetuksessa 1408/71 säännellään vain työntekijään sovellettavasta lainsäädännöstä. Sopimustilanteissa sopimuksen kattaman henkilöpiiriin ja sopimuksen soveltamisalan osalta todistuksen antaminen Suomen lainsäädännön alaisuuteen kuulumisesta antaa eläketurvakeskus.

Jos perheeseen syntyy lapsi ulkomailla oleskelun aikana, lapsi kuuluu sosiaaliturvalainsäädännön piiriin samalla tavoin kuin hänen vanhempansa. Jos vain toiseen vanhemmista sovelletaan Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä, joudutaan asia lapsen osalta ratkaisemaan erikseen. Tällöin lähtökohtana on, että lapsi kuuluu Suomen sosiaaliturvajärjestelmän alaisuuteen. Ratkaisua tehtäessä on kuitenkin lapsen ja hänen vanhempiensa yksilölliset olosuhteet huomioon ottaen pyrittävä arvioimaan, miten kiinteät suhteet lapsella tulee Suomeen olemaan. Ehdotettua lakia sovellettaessa lapsen asumisella on merkitystä ratkaistaessa sitä, maksetaanko lapsesta lapsilisää.

Jos perheenjäsen työskentelee ulkomailla ja hän sen vuoksi kuuluu tai hänen voidaan katsoa kuuluvan vieraan valtion sosiaaliturvan piiriin, häneen ei sovellettaisi Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä.

Suomen asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamista ulkomailla olevaan perheenjäseneseen ei aina muissakaan kuin edellä mainitussa tapauksessa voida pitää perusteltuna. Jos perheenjäsen ei ole koskaan asunut Suomessa eikä siten kuulunut sosiaaliturvajärjestelmän piiriin tai hän on asunut Suomessa vain hyvin lyhyen aikaa taikka hän on ollut poissa Suomesta jo pitkään, ei ole perusteltua pitää tällaista henkilöä vain perheenjäsenyyden perusteella Suomessa asuvana ja Suomen sosiaaliturvajärjestelmään kuuluvana. Henkilöiden yksilölliset olosuhteet ja elämäntilanteet vaih-

televat kuitenkin siinä määrin, ettei asiaa voida kaikkien tilanteiden varalta lainsäädännöllä tyhjentävästi säännellä. Tämän vuoksi on tarkoituksenmukaista, että kansaneläkelaitos harmitsee kussakin yksittäistapauksessa henkilön olosuhteet huomioon ottaen, onko tällä niin olennaiset siteet Suomeen, että henkilön kuuluminen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin on perusteltavissa.

Jos perheenjäsen siirtyy toiseen sopimusmaahan työhön lähtevän sellaisen työntekijän mukana, johon sovelletaan toisen valtion lainsäädäntöä, ei Suomen lainsäädäntöä sovellettaisi yleensä enää 3 §:ssä ehdotetun yhden vuoden jälkeen maasta poistumisesta. Kotimaahan jääneeseen perheenjäseneseen sovellettaisiin luonnollisesti edelleen Suomen lainsäädäntöä.

Perheenjäsenellä tarkoitetaan pykälän 3 momentin mukaan puolisoa, alle 18-vuotiasta lasta sekä alle 25-vuotiasta lasta, joka opiskelee. Vastaava perheenjäsenen käsite lisättiin sairausvakuutuslain 1 §:n 5 momenttiin, joka on tarkoitettu tulemaan voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti ETA-sopimuksen kanssa.

3 luku. Sosiaaliturvalainsäädännön yhteensovittaminen ja kansainväliset sopimukset

9 §. *Sosiaaliturvaa koskevat kansainväliset sopimukset.* Pykälän mukaan Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä ei sovellettaisi sellaiseen Suomessa asuvaan tai oleskelevaan henkilöön, johon sovelletaan vieraan valtion sosiaaliturvalainsäädäntöä sosiaaliturvasopimuksen tai asetuksen 1408/71 lainvalintaa koskevien määräysten perusteella. Näissä tapauksissa on yleensä kysymys Suomeen tilapäisesti työhön tulevasta lähetetystä työntekijästä, joka kuuluu sopimuksen perusteella toisen valtion sosiaaliturvalainsäädännön alaisuuteen. Se, miltä osin henkilö kuuluu asianomaisen sopimuksen perusteella toisen valtion lainsäädännön piiriin, ratkaistaan aina sopimuksen soveltamisalaa, henkilölistä ja asiallista ulottuvuutta koskevien määräysten mukaan. Jos myös tällaisen henkilön perheenjäsen kuuluu sopimuksen mukaan toisen valtion lainsäädännön alaisuuteen, häneen ei sovellettaisi Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä. Muussa tapauksessa perheenjäsenen oikeus sosiaaliturvalainsäädännön mukaisiin etuuksiin asumisen osalta ratkaistaan tämän lain 3 §:n mukaisesti.

Asetuksen 1408/71 lainvalintaa koskevat säännökset määräävät vain työntekijään sovellettavasta lainsäädännöstä. Jos työntekijä lainvalintasäännösten perusteella kuuluu Suomessa työskennellessään toisen valtion sosiaaliturvalainsäädännön alaisuuteen, hänellä ei ole asetuksen perusteella oikeutta sen kattamien sosiaaliturvan alojen osalta Suomen lainsäädännön mukaisiin etuuksiin. Myös työntekijän lapsista maksettavat perhe-etuudet ovat ensisijaisesti työntekijän sosiaaliturvasta vastuussa olevan valtion vastuulla. Tämä valtio vastaa myös perheenjäsenelle annetun sairaanhoidon kustannuksista.

Lainvalintaa koskevat säännökset eivät sen sijaan määrää sitä, minkä valtion lainsäädännön alaisuuteen tällaisen työntekijän perheenjäsen kuuluu. Tämä jää siten kansallisen lainsäädännön varaan. Asetuksen piiriin kuuluvan työntekijän kanssa Suomessa asuvan perheenjäsenen oikeus sosiaaliturvalainsäädännön mukaisiin etuuksiin ratkaistaisiin asumisen osalta niin kuin nyt ehdotetussa laissa säädetään. Näin siitä riippumatta, saadaanko perheenjäsenen sairaanhoidosta aiheutuneet kustannukset laskuttaa muulta valtiolta.

ETA-sopimuksen piiriin kuuluvan työntekijän kanssa Suomessa olevan perheenjäsenen oikeudesta sosiaaliturvaan päätettäessä on otettava aina huomioon myös työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta annetun asetuksen 1612/68 sisältämä tasaveroisen kohtelun vaatimus.

Asetuksen tarkoittama perheenjäsenen käsite ja sen merkitys sovellettaessa Suomen asumiseen perustuvaa sosiaaliturvalainsäädäntöä, joka rakentuu henkilön yksilölliseen ja itsenäiseen oikeuteen saada etuuksia, on herättänyt epäselvyyttä. Hallituksen tarkoituksena on selvittää perheenjäsen-statukseen liittyvät kysymykset ja siitä mahdollisesti aiheutuvat lainmuutostarpeet kattavasti koko lainsäädännön osalta. Tämän pykälän tarkoituksena ei ole rajoittaa kenenkään Suomessa asuvan henkilön oikeutta sosiaaliturvaan tai luoda siihen oikeutta perheenjäsen-statuksen perusteella. Tarkoituksena on vain kansallisella tasolla selkeyttää lainsäädäntöä niissä tilanteissa, joissa henkilö (työntekijä, perheenjäsen tai muu henkilö) kuuluu sopimuksen mukaan toisen valtion lainsäädännön alaisuuteen.

Tässä pykälässä tarkoitettua yleensä lähetettyä työntekijänä Suomeen tulevan henkilön mukana Suomeen muuttavan puolison tai lap-

sen oikeus asumiseen perustuu etuuksiin ratkaistaisiin asumisen osalta samalla tavoin kuin muunkin Suomeen muuttavan henkilön kohdalla. Tältä osin nykyistä tilannetta ei ole tarkoitus muuttaa. Perheenjäsentä kohdeltiin samalla tavoin kuin sellaista perheenjäsentä, joka tulee Suomeen oman lainsäädäntömme alaisuuteen kuuluvan työntekijän mukana. Sama koskee tilannetta, kun perheenjäsenen statuksen omaava henkilö tulee Suomeen esimerkiksi opiskelemaan perheen muiden jäsenten jäädessä toiseen ETA-valtioon tai muuhun valtioon. Niin ikään kohtelu ei muodostu erilaiseksi niihin tilanteisiin nähden, joissa Suomessa asuva henkilö tai täällä syntyvä lapsi saa perheenjäsenen statuksen toisen ETA-valtion lainsäädännön piiriin kuuluvan työntekijän perusteella.

10 §. *Eräiden edustustojen henkilökunta.* Wienin sopimuksissa, jotka sääntelevät diplomaattisia ja konsulaarisia suhteita määrätään muun muassa vieraan valtion diplomaattisen edustuston tai siihen rinnastettavan muun edustuston ja konsulinviraston palveluksessa olevan henkilön, hänen perheenjäsenensä ja hänen yksityisessä palveluksessaan olevan henkilön vapauttamisesta vastaanottajamaan sosiaaliturvasta. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, ettei näiden sopimusten piiriin kuuluvien henkilöiden katsota asuvan Suomessa. Jos hallinnolliseen tai tekniseen henkilökuntaan taikka palveluskuntaan kuuluva henkilö tai perheenjäsen on asunut Suomessa ennen sopimuksen tarkoittaman palvelussuhteen alkamista, sosiaaliturvalainsäädäntöä kuitenkin edelleen sovellettaisiin. Sopimuksen tarkoittamaa henkilöä voidaan pitää myös muusta syystä Suomessa asuvana ja lainsäädännön piiriin kuuluvana. Tällainen tilanne on kysymyksessä silloin, kun perheenjäsen on ansiotyössä Suomessa. Samoin sosiaaliturvalainsäädäntöä voidaan soveltaa henkilön yksityis palvelijaan, jos hän ei ole minkään valtion sosiaaliturvaa koskevien säännösten alainen ja jos häntä voidaan pitää Suomessa asuvana lain 3 §:n mukaan.

11 §. *Pakolaiset ja valtiottomat henkilöt.* Pykälään on otettu säännös, jonka mukaan pakolaiset ja valtiottomat henkilöt rinnastetaan Suomen kansalaisiin.

4 luku. Päätös, muutoksenhaku ja päätöksen poistaminen

12 §. *Päätös.* Henkilöllä on oikeus pyynnös-

tään saada päätös siitä, voidaanko häntä pitää Suomessa asuvana. Tällainen päätös voi olla tarpeen esimerkiksi henkilön lähtiessä ulkomaille muussa kuin 4—8 §:n tarkoittamassa tapauksessa. Päätös voidaan antaa myös Suomeen tulevan henkilön asumisesta. Tällainen soveltamisalaratkaisu voi tulla erikseen ratkaistavaksi etuutta koskevan hakemuksen yhteydessä. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että työttömyyskassan on kuultava kansaneläkelaitosta, jos työttömyyskassa joutuu ratkaisemaan, onko henkilö Suomessa asuva, käsitellessään työttömyyspäivärahaa koskevaa asiaa.

13 §. *Muutoksenhaku.* Muutosta tämän lain mukaiseen kansaneläkelaitoksen päätökseen saadaan hakea muutosta tarkastuslautakunnalta ja vakuutusosastoilta noudattaen, mitä kansaneläkelaisissa muutoksenhausta säädetään. Jos Suomessa asumista koskeva kysymys tulee ratkaistavaksi päätettäessä oikeudesta työttömyyspäivärahaan, muutoksenhaun osalta noudatettaisiin kuitenkin työttömyysturvain muutoksenhakua koskevia säännöksiä.

14 §. *Päätöksen poistaminen.* Pykälässä säädetään lainvoimaisen päätöksen poistamisesta. Kansaneläkelaitos ja työttömyyskassa voi myös oikaista antamansa päätöksen asianomaisen henkilön eduksi.

5 luku. Erinäisiä säännöksiä

15 §. *Tietojenantovelvollisuus.* Pykälässä säädetään eri tahojen velvollisuudesta antaa tarvittavia tietoja sen ratkaisemiseksi, voidaanko henkilön katsoa asuvan Suomessa. Tältä osin on tarkoitus noudattaa samaa käytäntöä kuin kansaneläkelakia sovellettaessa.

16 §. *Tarkemmat säännökset.* Tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa tarkempia säännöksiä asetuksella.

6 luku. Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

17 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan vuoden 1994 alusta. Lain voimaantulosäännöksessä ehdotetaan säädettäväksi, että tarpeellisiin toimenpiteisiin sen täytäntöönpanemiseksi voidaan ryhtyä jo ennen lain voimaantuloa.

18 §. *Siirtymäsäännökset.* Tarkoituksena on, että Suomessa asumista koskeva kysymys rat-

kaistaisiin nyt ehdotetun asumisperusteisen sosiaaliturvan soveltamisalaa koskevan lain mukaisesti lain tultua voimaan. Suomeen ulkomailta tulleen henkilön asumista ratkaistaessa tulisi voida ottaa huomioon myös aika, jonka henkilö on ollut Suomessa välittömästi ennen lain voimaantuloa. Säännös on tarpeen silmällä pitäen erityisesti tilanteita, joissa henkilölle on myönnetty ennen lain voimaantuloa sellainen alle vuoden pituinen oleskelulupa, jota voidaan jatkaa.

Pykälässä ehdotetaan vastaavasti säädettäväksi lain voimaan tullessa ulkomailla tilapäisesti olevan henkilön asemasta. Näissä tapauksissa on mahdollista, ettei henkilöä ole pidetty Suomessa asuvana kaikkien lain 1 §:ssä mainittujen lakien mukaan. Siirtymävaiheessa olisi selkeintä, että ehdotettua lakia sovellettaessa lain 4 §:ää sovellettaisiin lain voimaan tulosta alkaen henkilöön, jota on sen voimaan tullessa pidetty Suomessa asuvana jonkin 1 §:ssä mainitun lain mukaan.

Pykälässä säädettäisiin myös, että kansaneläkelain 1 b §:n perusteella annetussa päätöksessä tarkoitetun lähetetyn työntekijän ja tämän perheenjäsenen katsotaan asuvan Suomessa tätä lakia sovellettaessa päätöksessä mainitun ajan.

1.2. Kansaneläkelaki

1 §. Pykälän 1 momenttiin lisätään säännös, jonka mukaan epäselvissä tapauksissa kansaneläkelaitos ratkaisee, onko henkilöä pidettävä Suomessa asuvana sen mukaan kuin ehdotetussa laissa asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta säädetään. Suurimmassa osassa tapauksia erillistä ratkaisua Suomessa asumisesta ei tarvitse antaa. Niissä tapauksissa, joissa Suomessa asumista koskeva asia on epäselvä tai joissa henkilö itse haluaa päätöksen, onko sosiaaliturvalainsäädäntöä sovellettava, asiasta voidaan antaa eri päätös.

1 a—1 c §. Pykälät ehdotetaan kumottaviksi. Niitä vastaavat säännökset on sisällytetty ehdotettuun lakiin kansaneläkelaitoksen toimeenpaneman sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta.

41 §. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että eläkkeen maksaminen keskeytetään jo ulkomaille muuttoa seuraavan kuukauden alusta, jollei eläkkeensaaja ole asunut Suomessa yhtä vuotta pitempää aikaa välittömästi ennen maasta poistumisestaan. Ulkomaille

muuttaneeseen eläkkeensaajaan sovelletaan tätä momenttia sellaisena kuin se on nyt voimassa olevassa laissa edellyttäen, että ulkomailla oleskelu jatkuu yhdenjaksoisena. Säännöksen soveltaminen tulee kysymykseen vain, jollei sosiaaliturvasopimuksesta tai ETA-sopimuksesta muuta johdu.

73 §. Pykälän 7 kohta ehdotetaan tarpeettomana kumottavaksi ja 2 momenttia tarkistetaan teknisesti.

1.3. Perhe-eläkelaki

2 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että Suomessa asumista koskeva asia ratkaistaan sen mukaan kuin siitä erikseen säädetään ehdotetussa laissa asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta.

2 a §. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi ja sitä vastaavat säännökset siirrettäviksi ehdotettuun uuteen lakiin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta.

2 b §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että viittaukset muutettavaksi ehdotettuun lain 2 §:ään ja kumottavaksi ehdotettuun 2 a §:ään muutetaan viittauksiksi ehdotettuun uuteen lakiin kansaneläkelaitoksen toimeenpaneman sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta.

3 §. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi ja sitä vastaavat säännökset siirrettäviksi ehdotettuun uuteen lakiin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta.

1.4. Sairausvakuutuslaki

1 §. Pykälän 2 momentti vastaa kansaneläkelain ehdotettua vastaavaa pykälää. Yhtenäisen soveltamiskäytännön takaamiseksi on tarpeen, että Suomessa asumista koskeva ratkaisu myös muutoksenhaun osalta tapahtuu yhdenmukaisesti. Tämän vuoksi on tarpeen säätää muutoksenhausta erikseen. Pykälän 3 momentti kumotaan tarpeettomana.

1 a §. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana, koska Suomessa asuminen ratkaistaisiin ehdotetun uuden sosiaaliturvalainsäädännön soveltamista koskevan lain mukaisesti.

2 §. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Vas-

taavat säännökset on siirretty ehdotettuun lakiin sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta.

1.5. Vammaistukilaki

1 §. Pykälään lisätään säännös Suomessa asumista koskevan asian ratkaisemisesta samaan tapaan kuin kansaneläkelakiin.

8 §. Pykälän viittaussäännöksiä on tarkistettu.

1.6. Laki lapsen hoitotuesta

1 §. Pykälään on lisätty säännös, jonka mukaan Suomessa asumista koskeva asia ratkaistaan ehdotetun asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annettavan lain mukaan.

1.7. Kuntoutusrahalaki

2 §. **Etuudet.** Pykälään on lisätty säännös Suomessa asumista koskevan asian ratkaisemisesta. Pykälän 5 momentti ehdotetaan tarpeettomana kumottavaksi.

1.8. Lapsilisälaki

1 §. Lain tarkoitus ja soveltamisala. Pykälän 2 momentissa säädetään, että lapsen Suomessa asumista koskeva asia ratkaistaan ehdotetun asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain mukaisesti. Pykälän 3 momentti kumotaan tarpeettomana.

1.9. Äitiysavustuslaki

1 §. Lain tarkoitus ja soveltamisala. Pykälän

2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi viittaus ehdotettuun lakiin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta, jonka mukaan Suomessa asumista koskeva kysymys on ratkaistava.

3 §. Pykälän 1 momentin sanamuotoa on tarkistettu vastaamaan 1 §:n 2 momenttia.

1.10. Työttömyysturvalaki

1 §. Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset viittauksista lakiin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta, jonka mukaan Suomessa asumista koskeva kysymys ratkaistaan.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994.

Lakiehdotusten voimaantulosäännöksissä ehdotetaan säädettäväksi, että asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain voimaantulosta riippumatta nyt voimassa olevien säännösten perusteella maksumissa olevien etuuksien maksamista jatketaan asianmukaisessa päätöksessä mainitun ajan. Lapsilisälain voimaantulosäännöksen mukaan ulkomailla olevasta lapsesta maksettavan lapsilisän maksamista jatketaan soveltaen nyt voimassa olevia säännöksiä. Lapsilisän maksamista ei siten päätetä sen vuoksi, ettei lasta nyt ehdotetun lain mukaan enää pidetä Suomessa asuvana. Jos lapsilisän maksaminen päättyy nykyisen lain mukaan, oikeus lapsilisään ratkaistaan ehdotetun uuden lain säännösten mukaan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään Suomessa asumisesta määrättäessä oikeudesta kansaneläkelain (347/56), perhe-eläkelain (38/69), sairausvakuutuslain (364/63), lapsen hoitotuesta annetun lain (444/69), vammaistukilain (124/88), kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain (610/91), kuntoutusrahalain (611/91), lapsilisälain (796/92) ja äitiysavustuslain (477/93) sekä työttömyysturvalain (602/84) (sosiaaliturvalainsäädäntö) mukaisiin etuuksiin.

Jollei Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista muuta johdu, tämän lain mukaan ratkaistaan, onko henkilöä pidettävä sosiaaliturvalainsäädäntöä sovellettaessa Suomessa asuvana.

2 §

Toimeenpano

Tämän lain toimeenpanosta huolehtii kansaneläkelaitos noudattaen soveltuvin osin, mitä kansaneläkelaiissa eläkeasiain toimeenpanosta säädetään. Jos kysymys on oikeudesta työttömyysturvalain mukaiseen ansiosidonnaiseen päivärahaan, lain toimeenpanosta huolehtii kuitenkin asianomainen työttömyyskassa.

2 luku

Asumisen määräytyminen

3 §

Suomessa asuminen

Sosiaaliturvalainsäädäntöä sovellettaessa henkilön katsotaan asuvan Suomessa, jos hänellä on täällä varsinainen asunto ja koti ja jos hän jatkuvasti pääasiallisesti oleskelee täällä.

Suomeen muuttavan henkilön voidaan katsoa asuvan Suomessa jo maahan tulosta lukien, edellyttäen, että hänen tarkoituksenaan on

jäää tänne vakinaisesti asumaan ja että hänellä on lisäksi yhden vuoden oleskeluun oikeutava voimassa oleva oleskelulupa, milloin sellainen lupa häneltä vaaditaan.

Suomesta turvapaikkaa hakevan henkilön ei katsota tämän lain mukaan asuvan Suomessa sinä aikana, jona hän oleskelee täällä ilman, että hänen turvapaikkahakemustaan tai maasta karkotustaan koskevaa asiaa on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

4 §

Oleskelu ulkomailla

Sosiaaliturvalainsäädäntöä sovelletaan aikana, jona Suomessa asuva henkilö tilapäisesti oleskelee ulkomailla, kuitenkin enintään yhden vuoden ajan siitä, kun hän lähti maasta.

5 §

Eräät palvelussuhteet

Suomessa asuvaksi katsotaan Suomen kansalainen, joka ulkomailla lähetettyyn henkilöstön kuuluvana palvelee Suomen ulkomaan edustuksessa ja joka on palvelussuhteessa Suomen valtioon.

Sama koskee sellaista Suomen kansalaista, joka välittömästi ennen palvelussuhteen alkamista asui Suomessa ja joka,

1) ulkomailla palvelee päätoimisesti Yhdistyneissä Kansakunnissa tai sen yhteydessä toimivassa erityisjärjestössä taikka muussa valtioiden välisessä järjestössä, jonka toimintaan Suomi osallistuu;

2) muutoin on Suomen valtion päätoimisessa palveluksessa ulkomailla; tai

3) on 1 momentissa tarkoitettun henkilön yksityis palvelija.

6 §

Palvelu suomalaisessa aluksessa

Suomalaisessa aluksessa merimieslain (423/78) mukaisessa palvelussuhteessa olevan henkilön katsotaan asuvan Suomessa.

Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta

annetun lain (1707/91) mukaiseen kauppa-alusluetteloon merkityssä suomalaisessa aluksessa palvelevan muussa kuin 1 momentin mukaisessa palvelussuhteessa olevan henkilön ei katsota sosiaaliturvalainsäädäntöä sovellettaessa asuvan Suomessa, jollei hän viimeisen vuoden kuluessa ennen palvelussuhteen alkamista aluksessa ole asunut Suomessa.

7 §

Työskentely ja opiskelu ulkomailla

Jos suomalainen työnantaja lähettää Suomessa asuvan henkilön ulkomaille vuotta pitemmäksi ajaksi suorittamaan työtä samalle työnantajalle, työnantajan kanssa samaan taloudelliseen kokonaisuuteen kuuluvaan ulkomaiseen emo- tai tytäryritykseen taikka sellaiseen yritykseen, jossa työnantajalla on määräämisvaltaa, kansaneläkelaitos voi sen estämättä, mitä 3 ja 4 §:ssä säädetään, päättää hakemuksesta, että tällaiseen henkilöön sovelletaan edelleen sosiaaliturvalainsäädäntöä eläkelaitoksen päätöksessään määräämän ajan.

Niin ikään kansaneläkelaitos ratkaisee hakemuksesta, sovelletaanko sosiaaliturvalainsäädäntöä edelleen henkilöön, joka on vuotta pitemmän ajan ulkomailla kehitysyhteistyö- tai lähetystyötehtävissä taikka joka opiskelee tai harjoittaa tieteellistä tutkimusta ulkomailla päätoimisesti.

Hakemus on tehtävä kahden vuoden kuluessa siitä, kun henkilö siirtyi ulkomaille. Määräajasta voidaan erityisestä syystä poiketa.

8 §

Perheenjäsenet

Ulkomailla olevan 5 ja 7 §:ssä tarkoitetun henkilön mukana olevaan samassa taloudessa ulkomailla asuvaan perheenjäseneseen voidaan soveltaa vastaavasti sosiaaliturvalainsäädäntöä ikään kuin hän asuisi edelleen Suomessa edellyttäen, ettei hän oman ansiotoimintansa perusteella kuulu vieraan valtion lainsäädännön piiriin tai ettei hänellä muutoin olosuhteidensa perusteella voida arvioida olevan kiinteämpää yhteyttä vieraaseen valtioon kuin Suomeen. Sama koskee ulkomailla olevan henkilön mukana olevaa tämän kanssa samassa taloudessa ulkomailla asuvaa perheenjäsentä, jos ensiksi mainittuun henkilöön sovelletaan Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen perusteella Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä.

Perheenjäsenellä tarkoitetaan puolisoa ja lasta, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta sekä sellaista alle 25-vuotiasta lasta, joka päätoimisesti opiskelee tai on ammatillisessa koulutuksessa.

3 luku

Sosiaaliturvalainsäädännön yhteensovittaminen ja kansainväliset sopimukset

9 §

Sosiaaliturvaa koskevat kansainväliset sopimukset

Jos henkilöön sovelletaan Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen perusteella vieraan valtion sosiaaliturvaa koskevaa lainsäädäntöä, tällaiseen henkilöön ei sovelleta sopimuksen soveltamisalan mukaisen lainsäädännön osalta tässä laissa tarkoitettua sosiaaliturvalainsäädäntöä.

10 §

Eräiden edustustojen henkilökunta

Vieraan valtion kansalaisen ei katsota sosiaaliturvalainsäädäntöä sovellettaessa asuvan Suomessa, jos hän Suomessa:

1) palvelee vieraan valtion diplomaattisena edustajana tai lähetettynä konsuliedustajana taikka Yhdistyneissä Kansakunnissa tai sen yhteydessä toimivassa erityisjärjestössä tai muussa valtioiden välisessä järjestössä;

2) kuuluu vieraan valtion ulkomaanedustuston hallinnolliseen tai tekniseen henkilökuntaan taikka palveluskuntaan;

3) on 1 tai 2 kohdassa tarkoitettun henkilön samassa taloudessa asuva perheenjäsen eikä oman ansiotoimintansa perusteella kuulu Suomen sosiaaliturvan piiriin; tai

4) on 1 kohdassa tarkoitetun henkilön yksityis palvelija ja on muun valtion sosiaaliturvaa koskevan lainsäädännön alainen.

Mitä 1 momentin 2—4 kohdassa on säädetty, ei koske henkilöä, joka on asunut Suomessa välittömästi ennen palvelussuhteen alkua.

11 §

Pakolaiset ja valtiottomat henkilöt

Mitä tässä laissa on säädetään Suomen kansalaisesta, sovelletaan myös Suomessa asuvaan pakolaiseen, jota tarkoitetaan pakolaisten oikeusasemaa koskevassa yleissopimuksessa ja

siihen liittyvässä pöytäkirjassa (SopS 77 ja 78/68), sekä valtiottomaan henkilöön, jota tarkoitetaan valtiottomien henkilöiden oikeusasmaa koskevassa yleissopimuksessa (SopS 80/68).

4 luku

Päätös, muutoksenhaku ja päätöksen poistaminen

12 §

Päätöksen antaminen

Henkilöllä on oikeus saada päätös siitä, pidetäänkö häntä sosiaaliturvalainsäädäntöä sovellettaessa Suomessa asuvana. Jos Suomessa asumista koskeva kysymys tulee ratkaistavaksi määrättäessä oikeudesta työttömyysturvalain mukaiseen ansiosidonnaiseen päivärahaan, työttömyyskassan on ennen päätöksen antamista kuultava kansaneläkelaitosta.

13 §

Muutoksenhaku

Kansaneläkelaitoksen tämän lain perusteella tekemään päätökseen saadaan hakea muutosta tarkastuslautakunnalta ja vakuutusosikeudelta noudattaen soveltuvin osin, mitä kansaneläkelaisissa muutoksenhausta säädetään.

Jos Suomessa asumista koskeva kysymys on ratkaistu työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa koskevan asian yhteydessä, muutoksenhausta työttömyyspäivärahan osalta on voimassa, mitä työttömyysturvalaisissa muutoksenhausta säädetään. Ennen valituksen ratkaisemista asiasta on hankittava kansaneläkelaitoksen lausunto.

14 §

Päätöksen poistaminen

Jos 12 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva lainvoimainen päätös perustuu väärään tai puutteelliseen selvitykseen tai päätös on ilmeisesti lain vastainen, vakuutusosikeus voi asianosaisen hakemuksesta tai kansaneläkelaitoksen taikka työttömyyskassan esityksestä ja asianosaista kuultuaan poistaa päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi.

Kansaneläkelaitos tai työttömyyskassa voi aikaisemman päätöksen estämättä oikaista asian asianosaisen eduksi.

5 luku

Erinäisiä säännöksiä

15 §

Tietojenantovelvollisuus

Valtion, kunnan ja muun julkisoikeudellisen yhteisön viranomaisen, vakuutus- ja eläkelaitos sekä työnantaja on velvollinen pyynnöstä antamaan kansaneläkelaitokselle, tarkastuslautakunnalle, työttömyysturvalautakunnalle ja vakuutusosikeudelle tietoja, jotka ovat tarpeen tämän lain mukaisen asian ratkaisemiseksi.

16 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

6 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

17 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1994.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin sen täytäntöönpanemiseksi.

18 §

Siirtymäsäännökset

Ratkaistaessa sitä, onko henkilöä pidettävä tämän lain mukaan Suomessa asuvana, voidaan ottaa huomioon myös aika välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa.

Tämän lain voimaantullessa lain 1 §:ssä mainitun lain mukaan Suomessa asuvan henkilön, joka lain voimaan tullessa oleskelee ulkomailla, joka lain voimaan tullessa sovellettaessa lähteneen maasta tämän lain voimaan tulessa.

Tämän lain voimaan tullessa ulkomailla oleskelevan henkilön, johon kansaneläkelaitoksen ennen tämän lain voimaantuloa antaman kansaneläkelain 1 b §:ssä tarkoitetun päätöksen mukaan sovelletaan kansaneläkelakia, katsotaan tätä lakia sovellettaessa ilman eri hake-
musta asuvan Suomessa päätöksessä mainitun ajan.

2.

Laki**kansaneläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 1 a—1 c § ja 73 §:n 1 momentin 7 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 1 a ja 1 c § sekä 73 §:n 1 momentin 7 kohta 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1217/88) ja 1 b § muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 8 päivänä helmikuuta 1991 annetulla lailla (214/91), sekä

muutetaan 1 §, 41 §:n 1 momentti ja 73 §:n 2 momentti, sellaisena kuin ne ovat, 1 § muutettuna 5 päivänä helmikuuta 1982 annetulla lailla (103/82) ja mainitulla 23 päivänä joulukuuta 1988 annetulla lailla sekä 41 §:n 1 momentti ja 73 §:n 2 momentti viimeksi mainitussa laissa seuraavasti:

1 §

Suomessa asuva 16 vuotta täyttänyt henkilö on vakuutettu vanhuuden, työkyvyttömyyden ja työttömyyden varalta tämän lain mukaisesti. Jos tätä lakia sovellettaessa tulee erikseen ratkaistavaksi kysymys siitä, onko henkilöä pidettävä Suomessa asuvana, asian ratkaisee kansaneläkelaitos sen mukaan kuin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa (/) säädetään. Kansaneläkelaitoksen päätökseen saa hakea muutosta niin kuin mainitun lain 13 §:ssä säädetään.

41 §

Eläkkeen maksaminen ulkomailla oleskelevalle eläkkeensaajalle keskeytetään, kun sitä on suoritettu vuoden ajalta sen kuukauden päätymisestä, jonka aikana eläkkeensaaja on poistunut maasta. Jollei eläkkeensaaja ole välittömästi ennen ulkomaille muuttoaan asunut Suomessa vuoden pituista aikaa, eläkkeen maksa-

minen keskeytetään kuitenkin ulkomaille muuttoa seuraavan kuukauden alusta. Jos eläkkeensaaja on välittömästi ennen eläkkeen alkamista asunut Suomessa yhdenjaksoisesti vähintään 10 vuotta taikka jos ulkomailla oleskelu on välttämätöntä eläkkeensaajan tai hänen lähiomaisensa sairauden takia, eläke maksetaan hakemuksesta määrääjäksi tai toistaiseksi ulkomailta olostu huolimatta.

73 §

Joka on tyytymätön tarkastuslautakunnan päätökseen, saa hakea siihen muutosta vakuutus-oikeudelta, jos päätös koskee oikeutta eläkkeeseen taikka 1 momentin 2 tai 6 kohdassa tarkoitettuja tapauksia.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1994.

3.

Laki**perhe-eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 17 päivänä tammikuuta 1969 annetun perhe-eläkelain (38/69) 2 a ja 3 §, sellaisina kuin ne ovat 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1218/88), sekä

muutetaan 2 ja 2 b §, sellaisina kuin ne ovat mainitussa 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa, seuraavasti:

2 §

Jos tätä lakia sovellettaessa tulee erikseen ratkaistavaksi kysymys siitä, onko henkilöä

pidettävä Suomessa asuvana, asian ratkaisee kansaneläkelaitos sen mukaan kuin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön sovelta-

misesta annetussa laissa (/) säädetään. Kansaneläkelaitoksen päätökseen saa hakea muutosta niin kuin mainitun lain 13 §:ssä säädetään.

perheenjäsenenä, ei se seikka, että hän edunjättäjän kuoleman jälkeen jää ulkomaille asumaan, ole esteenä eläkkeen myöntämiselle, jos eläkettä haetaan vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta.

2 b §

Jos edunsaajan on 2 §:ssä mainitun lain mukaan katsottu sosiaaliturvalainsäädäntöä sovellettaessa asuvan Suomessa edunjättäjän

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 1994.

4.

Laki

sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 1 §:n 3 momentti, 1 a § ja 2 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 3 momentti 15 päivänä heinäkuuta 1970 annetussa laissa (499/70) ja 1 a § 30 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa (1708/91) ja
muutetaan 1 §:n 2 momentti sellaisena kuin se on mainitussa 15 päivänä heinäkuuta 1970 annetussa laissa, seuraavasti:

1 §

— — — — —
 Jos tätä lakia sovellettaessa tulee erikseen ratkaistavaksi kysymys siitä, onko henkilöä pidettävä Suomessa asuvana, asian ratkaisee kansaneläkelaitos sen mukaan kuin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa (/) säädetään. Kansaneläkelaitoksen tässä momentissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta niin kuin mainitun lain 13 §:ssä säädetään.
 — — — — —

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 1994.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan lain mukaan lain voimaan tullessa ulkomailta oleskelevalle henkilölle maksettavan etuuden maksamista jatketaan tämän lain voimaantulosta riippumatta kansaneläkelaitoksen päätöksessä mainitun ajan.

5.

Laki

vammaistukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 5 päivänä helmikuuta 1988 annetun vammaistukilain (124/88) 8 §, sellaisena kuin se on 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (252/89), sekä
lisätään 1 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

1 §

— — — — —
 Jos tätä lakia sovellettaessa tulee erikseen

ratkaistavaksi kysymys siitä, onko henkilöä pidettävä Suomessa asuvana, asian ratkaisee kansaneläkelaitos sen mukaan kuin asumiseen

perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa (/) säädetään. Kansaneläkelaitoksen päätökseen saa hakea muutosta niin kuin mainitun lain 13 §:ssä säädetään.

8 §

Jollei tästä laista muuta seuraa, on soveltuvin osin lisäksi voimassa, mitä kansaneläkelain 1 d, 23, 35—39, 39 b—43, 44—46, 67, 69, 73, 74 ja 75 §:ssä 79 §:n 1 ja 4 momentissa ja 80—88 a §:ssä sekä kansaneläkelaisissa säädetty-

jen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetussa laissa (348/56) on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1994.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan lain mukaan lain voimaan tullessa ulkomailla oleskelevalle henkilölle maksettavan vammaistuen maksamista jatketaan tämän lain voimaantulosta riippumatta kansaneläkelaitoksen päätöksessä mainitun ajan.

6.

Laki

lapsen hoitotuesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lapsen hoitotuesta 4 päivänä heinäkuuta 1969 annetun lain (444/69) 1 §, sellaisena kuin se on 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1219/88), seuraavasti:

1 §

Suomessa asuvalla lapsella on oikeus hoitotukeen sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

Jos tätä lakia sovellettaessa tulee erikseen ratkaistavaksi kysymys siitä, onko lasta pidettävä Suomessa asuvana, asian ratkaisee kansaneläkelaitos sen mukaan kuin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa (/) säädetään. Kansaneläkelaitoksen päätökseen saa hakea muutosta niin kuin mainitun lain 13 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1994.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan lain mukaan lain voimaan tullessa ulkomailla oleskelevalle lapsille maksettavan lapsen hoitotuen maksamista jatketaan tämän lain voimaantulosta riippumatta kansaneläkelaitoksen päätöksessä mainitun ajan.

7.

Laki

kuntoutusrahalain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun kuntoutusrahalain (611/91) 2 §:n 5 momentti sellaisena kuin se on 30 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa ja *muutetaan* 2 §:n 2 momentti seuraavasti:

2 §

Etuudet

Jos tätä lakia sovellettaessa tulee erikseen

ratkaistavaksi, onko henkilöä pidettävä Suomessa asuvana, asian ratkaisee kansaneläkelaitos sen mukaan kuin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa (/) säädetään. Kansanelä-

kelaitoksen päätökseen saa hakea muutosta niin kuin mainitun lain 13 §:ssä säädetään.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan lain mukaan lain voimaan tullessa ulkomailla oleskelevälle henkilölle maksettavan kuntoutusrahan maksamista jatketaan tämän lain voimaan tulosta riippumatta kansaneläkelaitoksen päätöksessä mainitun ajan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 1994.

8.

Laki

lapsilisälain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 21 päivänä elokuuta 1992 annetun lapsilisälain (796/92) 1 §:n 3 momentti ja muutetaan 1 §:n 2 momentti seuraavasti:

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Jos tätä lakia sovellettaessa tulee erikseen ratkaistavaksi kysymys, onko lasta pidettävä Suomessa asuvana, asian ratkaisee kansaneläkelaitos sen mukaan kuin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa (/) säädetään. Kansaneläkelaitoksen päätökseen saa hakea muutosta

niin kuin mainitun lain 13 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 1994.

Jos lapsilisää maksetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan lain 1 §:n 2 ja 3 momentin perusteella, sen maksaminen jatkuu tämän lain voimaantulosta riippumatta sen mukaan kuin lain voimaan tullessa voimassa olevassa laissa säädetään.

9.

Laki

äitiysavustuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä toukokuuta 1993 annetun äitiysavustuslain (477/93) 1 § ja 3 §:n 1 momentti seuraavasti:

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Äidin ja lapsen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi Suomessa asuvalle naiselle suoritetaan tämän lain mukaisesti valtion varoista äitiysavustus.

Jos tätä lakia sovellettaessa tulee erikseen ratkaistavaksi kysymys siitä, onko naista pidettävä Suomessa asuvana, asian ratkaisee kansaneläkelaitos sen mukaan kuin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltami-

sesta annetussa laissa (/) säädetään. Kansaneläkelaitoksen päätökseen saa hakea muutosta niin kuin mainitun lain 13 §:ssä säädetään.

3 §

Avustus ottovanhemmalle tai lapseksiottajalle

Sen estämättä, mitä 1 §:n 1 momentissa, 2 §:ssä ja 8 §:n 2 momentissa on säädetty,

oikeus äitiysavustukseen valtion varoista on myös ottovanhemmalla tai lapseksiottajalla, joka asuu Suomessa, jos alle yksivuotias lapsi on lapseksiottamisesta annetussa laissa (153/85) tarkoitetulla tavalla sijoitettu lapseksiottajan luokse. Kansainvälisessä lapseksiottamisessa avustuksen saamisen edellytyksenä on lisäksi, pohjoismaiden kansalaisten välistä lapseksiottamista lukuun ottamatta, että ottovanhemmal-

le tai lapseksiottajalle on myönnetty lapseksiottamisesta annetun lain 25 §:n 1 momentissa tarkoitettu lapseksiottamisasioiden lautakunnan lupa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1994.

10.

Laki

työttömyysturvalain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 24 päivänä elokuuta 1984 annetun työttömyysturvalain (602/84) 1 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

1 §

Jos työttömyyspäivärahaa koskevan asian yhteydessä tulee erikseen ratkaistavaksi, onko henkilöä pidettävä Suomessa asuvana, asia ratkaistaan sen mukaan kuin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamises-

ta annetussa laissa (/) säädetään. Kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan päätökseen saa hakea muutosta niin kuin mainitun lain 13 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1994.

Helsingissä 19 päivänä marraskuuta 1993

Tasavallan Presidentti

Sosiaali- ja terveysministeri

2.

Laki

kansaneläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 1 a—1 c § ja 73 §:n 1 momentin 7 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 1 a ja 1 c § sekä 73 §:n 1 momentin 7 kohta 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1217/88) ja 1 b § muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 8 päivänä helmikuuta 1991 annetulla lailla (214/91), sekä

muutetaan 1 §, 41 §:n 1 momentti ja 73 §:n 2 momentti, sellaisena kuin ne ovat, 1 § muutettuna 5 päivänä helmikuuta 1982 annetulla lailla (103/82) ja mainitulla 23 päivänä joulukuuta 1988 annetulla lailla sekä 41 §:n 1 momentti ja 73 §:n 2 momentti viimeksi mainitussa laissa seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Suomessa asuva 16 vuotta täyttänyt henkilö on vakuutettu vanhuuden, työkyvyttömyyden ja työttömyyden varalta tämän lain mukaisesti.

41 §

Eläkkeen maksaminen ulkomailla oleskelevalle eläkkeensaajalle keskeytetään, kun sitä on suoritettu vuoden ajalta sen kuukauden päätymisestä, jonka aikana eläkkeensaaja on poistunut maasta. Jos *kuitenkin* eläkkeensaaja on välittömästi ennen eläkkeen alkamista asunut Suomessa yhdenjaksoisesti vähintään 10 vuotta tai jos ulkomailla oleskelu on välttämätöntä eläkkeensaajan tai hänen lähiomaisensa sairauden takia, eläke maksetaan hakemuksesta määräjäksi tai toistaiseksi ulkomailla olosta huolimatta.

Ehdotus

1 §

Suomessa asuva 16 vuotta täyttänyt henkilö on vakuutettu vanhuuden, työkyvyttömyyden ja työttömyyden varalta tämän lain mukaisesti. *Jos tätä lakia sovellettaessa tulee erikseen ratkaistavaksi kysymys siitä, onko henkilöä pidettävä Suomessa asuvana, asian ratkaisee kansaneläkelaitos sen mukaan kuin asumiseen perustuvan sosiaaliurvalainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa (/) säädetään. Kansaneläkelaitoksen päätökseen saa hakea muutosta niin kuin mainitun lain 13 §:ssä säädetään.*

41 §

Eläkkeen maksaminen ulkomailla oleskelevalle eläkkeensaajalle keskeytetään, kun sitä on suoritettu vuoden ajalta sen kuukauden päätymisestä, jonka aikana eläkkeensaaja on poistunut maasta. *Jollei* eläkkeensaaja *ole* välittömästi ennen *ulkomaille muuttoaan* asunut Suomessa vuoden pituista aikaa, eläkkeen maksaminen keskeytetään *kuitenkin ulkomaille muuttoja seuraavan kuukauden alusta*. Jos eläkkeensaaja on välittömästi ennen eläkkeen alkamista asunut Suomessa yhdenjaksoisesti vähintään 10 vuotta taikka jos ulkomailla oleskelu on välttämätöntä eläkkeensaajan tai hänen lähiomaisensa sairauden takia, eläke maksetaan hakemuksesta määräjäksi tai toistaiseksi ulkomaila olosta huolimatta.

Voimassa oleva laki

73 §

Joka on tyytymätön tarkastuslautakunnan päätökseen, saa hakea siihen muutosta vakuutus-oikeudelta, jos päätös koskee oikeutta eläkkeeseen taikka 1 momentin 2, 6 tai 7 kohdassa tarkoitettuja tapauksia.

Ehdotus

73 §

Joka on tyytymätön tarkastuslautakunnan päätökseen, saa hakea siihen muutosta vakuutus-oikeudelta, jos päätös koskee oikeutta eläkkeeseen taikka 1 momentin 2 tai 6 kohdassa tarkoitettuja tapauksia.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1994.

3.

Laki

perhe-eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti kumotaan 17 päivänä tammikuuta 1969 annetun perhe-eläkelain (38/69) 2 a ja 3 §, sellaisina kuin ne ovat 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1218/88), sekä muutetaan 2 ja 2 b §, sellaisina kuin ne ovat mainitussa 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Suomessa asuvaksi katsotaan tätä lakia sovellettaessa myös Suomen kansalainen, joka:

1) ulkomailla palvelee päätoimisesti Suomen ulkomaanedustustossa taikka Yhdistyneissä Kansakunnissa tai sen yhteydessä toimivassa erityisjärjestössä tai muussa valtioiden välisessä järjestössä, jonka toimintaan Suomi osallistuu;

2) palvelee Suomen valtiota päätoimisesti ulkomailla;

3) palvelee suomalaisessa aluksessa; tai

4) on 1 kohdassa tarkoitetun henkilön yksityispalvelija.

Suomessa asuvaksi katsotaan myös 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetun henkilön samassa taloudessa asuva perheenjäsen, jollei hän oman ansiotoimintansa tai muun syyn perusteella kuulu oleskelumaan sosiaaliturvan piiriin.

Ehdotus

2 §

Jos tätä lakia sovellettaessa tulee erikseen ratkaistavaksi kysymys siitä, onko henkilöä pidettävä Suomessa asuvana, asian ratkaisee kansaneläkelaitos sen mukaan kuin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa (/) säädetään. Kansaneläkelaitoksen päätökseen saa hakea muutosta niin kuin mainitun lain 13 §:ssä säädetään.

Voimassa oleva laki

2 b §

Jos edunsaaja on 2 tai 2 a §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa katsottu asuvaksi Suomessa edunjättäjän perheenjäsenenä, ei se seikka, että hän edunjättäjän kuoleman jälkeen jää ulkomaille asumaan, ole esteenä eläkkeen myöntämiselle, jos eläkettä haetaan vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta.

Ehdotus

2 b §

Jos edunsaajan on 2 §:ssä mainitun lain mukaan katsottu sosiaaliturvalainsäädäntöä sovellettaessa asuvan Suomessa edunjättäjän perheenjäsenenä, ei se seikka, että hän edunjättäjän kuoleman jälkeen jää ulkomaille asumaan, ole esteenä eläkkeen myöntämiselle, jos eläkettä haetaan vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1994. _____

4.

Laki

sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 1 §:n 3 momentti, 1 a § ja 2 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 3 momentti 15 päivänä heinäkuuta 1970 annetussa laissa (499/70) ja 1 a § 30 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa (1708/91) ja

muutetaan 1 §:n 2 momentti sellaisena kuin se on mainitussa 15 päivänä heinäkuuta 1970 annetussa laissa, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Suomessa asuvaksi katsotaan myös Suomen diplomaattisen, lähetetyn konsuli- tai kaupallisen edustajan virastossa taikka Yhdistyneissä Kansakunnissa, sen yhteydessä toimivassa erityisjärjestössä tai tähän verrattavassa kansainvälisessä järjestössä tai tähän verrattavassa kansainvälisessä järjestössä palveleva Suomen kansalainen, hänen puolisonsa ja 20 vuotta nuorempi lapsensa, hänen henkilökohtaisessa palveluksessaan oleva Suomen kansalainen sekä henkilö, joka palvelee suomalaisessa aluksessa.

Ehdotus

1 §

Jos tätä lakia sovellettaessa tulee erikseen ratkaistavaksi kysymys siitä, onko henkilöä pidettävä Suomessa asuvana, asian ratkaisee kansaneläkelaitos sen mukaan kuin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa (/) säädetään. Kansaneläkelaitoksen tässä momentissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta niin kuin mainitun lain 13 §:ssä säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 1994.*

*Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan
lain mukaan lain voimaan tullessa ulkomailla
oleskelevalle henkilölle maksettavan etuuden
maksamista jatketaan tämän lain voimaantulosta
riippumatta kansaneläkelaitoksen päätöksessä
mainitun ajan.*

5.

Laki

vammaistukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 5 päivänä helmikuuta 1988 annetun vammaistukilain (124/88) 8 §, sellaisena kuin se
on 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (252/89), sekä
lisätään 1 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

*Jos tätä lakia sovellettaessa tulee erikseen
ratkaistavaksi kysymys siitä, onko henkilöä pi-
dettävä Suomessa asuvana, asian ratkaisee kan-
saneläkelaitos sen mukaan kuin asumiseen pe-
rustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltami-
sesta annetussa laissa (/) säädetään. Kan-
saneläkelaitoksen päätökseen saa hakea muutos-
ta niin kuin mainitun lain 13 §:ssä säädetään.*

8 §

Jollei tästä laista muuta seuraa, on soveltu-
vin osin lisäksi voimassa, mitä kansaneläkelain
1—1 d, 23, 34—39, 39 b—43, 44—46, 67, 69,
73, 74 ja 75 §:ssä, 79 §:n 1 ja 4 momentissa ja
80—88 a §:ssä sekä kansaneläkelaisissa säädetty-
jen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elin-
kustannuksiin annetussa laissa (348/56) on sää-
detty.

8 §

Jollei tästä laista muuta seuraa, on soveltu-
vin osin lisäksi voimassa, mitä kansaneläkelain
1 d, 23, 35—39, 39 b—43, 44—46, 67, 69, 73,
74 ja 75 §:ssä 79 §:n 1 ja 4 momentissa ja
80—88 a §:ssä sekä kansaneläkelaisissa säädetty-
jen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elin-
kustannuksiin annetussa laissa (348/56) on sää-
detty.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 1994.*

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan lain mukaan lain voimaan tullessa ulkomailla oleskelevalle henkilölle maksettavan vammaistuen maksamista jatketaan tämän lain voimaantulosta riippumatta kansaneläkelaitoksen päätöksessä mainitun ajan.

6.

Laki

lapsen hoitotuesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lapsen hoitotuesta 4 päivänä heinäkuuta 1969 annetun lain (444/69) 1 §, sellaisena kuin se on 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1219/88), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Suomessa asuvalla lapsella on oikeus hoitotukeen sen mukaan kuin tässä laissa säädetään. Tämän lain mukaiseen hoitotukeen on oikeutettu myös ulkomailla asuva lapsi, jonka huoltaja on vakuutettu kansaneläkelain mukaan.

Hoitotukeen ei ole oikeutta lapsella, jonka huoltaja kansaneläkelain 1 c §:n perusteella ei ole kansaneläkelain mukaan vakuutettu.

1 §

Suomessa asuvalla lapsella on oikeus hoitotukeen sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

Jos tätä lakia sovellettaessa tulee erikseen ratkaistavaksi kysymys siitä, onko lasta pidettävä Suomessa asuvana, asian ratkaisee kansaneläkelaitos sen mukaan kuin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa (/) säädetään. Kansaneläkelaitoksen päätökseen saa hakea muutosta niin kuin mainitun lain 13 §:ssä säädetään.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 1994.*

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan lain mukaan lain voimaan tullessa ulkomailla oleskelevalle lapsille maksettavan lapsen hoitotuen maksamista jatketaan tämän lain voimaantulosta riippumatta kansaneläkelaitoksen päätöksessä mainitun ajan.

7.

Laki**kuntoutusrahalain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun kuntoutusrahalain (611/91) 2 §:n 5 momentti
 sellaisena kuin se on 30 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa ja
muutetaan 2 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Etuudet

Etuudet

Suomessa asumisella tarkoitetaan, mitä siitä
 on sairausvakuutuslaissa (364/63) säädetty.

*Jos tätä lakia sovellettaessa tulee erikseen
 ratkaistavaksi, onko henkilöä pidettävä Suomes-
 sa asuvana, asian ratkaisee kansaneläkelaitos
 sen mukaan kuin asumiseen perustuvan sosiaali-
 turvalainsäädännön soveltamisesta annetussa
 laissa (/) säädetään. Kansaneläkelaitoksen
 päätökseen saa hakea muutosta niin kuin maini-
 tun lain 13 §:ssä säädetään.*

Tämä laki tulee voimaan   päivänä
 kuuta 1994.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan
 lain mukaan lain voimaan tullessa ulkomailla
 oleskelevalle henkilölle maksettavan kuntoutus-
 rahan maksamista jatketaan tämän lain voimaan
 tulosta riippumatta kansaneläkelaitoksen pää-
 töksessä mainitun ajan.

8.

Laki**lapsilisälain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 21 päivänä elokuuta 1992 annetun lapsilisälain (796/92) 1 §:n 3 momentti ja
muutetaan 1 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Tätä lakia sovellettaessa lapsen katsotaan
 asuvan Suomessa myös aikana, jona hän tila-
 päisesti oleskelee ulkomailla saamatta sieltä

*Jos tätä lakia sovellettaessa tulee erikseen
 ratkaistavaksi, kysymys, onko lasta pidettävä
 Suomessa asuvana, asian ratkaisee kansaneläke-*

Voimassa oleva laki

lapsilisään rinnastettavaa etuutta. Oleskelua ei pidetä tilapäisenä, jos lapsi on ollut yhtäjaksoisesti ulkomailla yli kuusi kalenterikuukautta, paitsi milloin ulkomailla oleskelu johtuu siitä, että lapsi on korkeakoulussa tai muussa oppilaitoksessa ulkomailla opiskelevan, 6 §:ssä tarkoitettuna nostamiseen oikeutetun henkilön luona, tai siitä, että lapsi itse opiskelee ulkomailla.

Ehdotus

laitos sen mukaan kuin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa (/) säädetään. Kansaneläkelaitoksen päätökseen saa hakea muutosta niin kuin mainitun lain 13 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 1994.

Jos lapsilisää maksetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan 1 §:n 2 ja 3 momentin perusteella sen maksaminen jatkuu tämän lain voimaantulosta riippumatta sen mukaan kuin lain voimaan tullessa voimassa olevassa laissa säädetään.

9.

Laki**äitiysavustuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä toukokuuta 1993 annetun äitiysavustuslain (477/93) 1 § ja 3 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Äidin ja lapsen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi Suomessa asuvalle naiselle suoritetaan tämän lain mukaisesti valtion varoista äitiysavustus. *Lakia ei kuitenkaan sovelleta vieraan valtion lähetystöön, kauppaedustustoon tai konsulinvirastoon kuuluviin henkilöihin palvelusväkineen, jos he ovat ulkomaan kansalaisia.*

Suomessa asuvaksi katsotaan myös Suomen diplomaattisen, lähetetyn konsuli- tai kaupallisen edustajan virastossa taikka Yhdistyneissä Kansakunnissa, sen yhteydessä toimivassa erityisjärjestössä tai tähän verrattavassa muussa kansainvälisessä järjestössä tai tällaisissa tehtävissä toimivan henkilön henkilökohtaisessa palveluksessa taikka suomalaisella aluksella palvelleva sekä korkeakoulussa tai muussa oppilaitoksessa opiskeleva nainen ja hänen alaikäinen lapsensa, jos he ovat Suomen kansalaisia.

Ehdotus

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Äidin ja lapsen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi Suomessa asuvalle naiselle suoritetaan tämän lain mukaisesti valtion varoista äitiysavustus.

Jos tätä lakia sovellettaessa tulee erikseen ratkaistavaksi kysymys siitä, onko naista pidettävä Suomessa asuvana, asian ratkaisee kansaneläkelaitos sen mukaan kuin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa (/) säädetään. Kansaneläkelaitoksen päätökseen saa hakea muutosta niin kuin mainitun lain 13 §:ssä säädetään.

Voimassa oleva laki

Oikeus avustukseen on myös, jos ulkomailla oleskelun syynä on päätoimen luonteinen vakinaisen palvelus sellaisessa suomalaisessa yhdyskunnassa tai muussa yhteisössä, säätiössä tai laitoksessa, jolla on kotipaikka Suomessa.

3 §

Avustus ottovanhemmalle tai lapseksiottajalle

Sen estämättä, mitä 1 §:n 1 momentissa, 2 §:ssä ja 8 §:n 2 momentissa on säädetty, oikeus äitiysavustukseen valtion varoista on myös ottovanhemmalla tai lapseksiottajalla, jolla on kotipaikka Suomessa, jos alle yksivuotias lapsi on lapseksiottamisesta annetussa laissa (153/85) tarkoitetulla tavalla sijoitettu lapseksiottajan luokse. Kansainvälisessä lapseksiottamisessa avustuksen saamisen edellytyksenä on lisäksi, pohjoismaiden kansalaisten välistä lapseksiottamista lukuun ottamatta, että ottovanhemmalle tai lapseksiottajalle on myönnetty lapseksiottamisesta annetun lain 25 §:n 1 momentissa tarkoitettu lapseksiottamisasioiden lautakunnan lupa.

Ehdotus

3 §

Avustus ottovanhemmalle tai lapseksiottajalle

Sen estämättä, mitä 1 §:n 1 momentissa, 2 §:ssä ja 8 §:n 2 momentissa on säädetty, oikeus äitiysavustukseen valtion varoista on myös ottovanhemmalla tai lapseksiottajalla, joka asuu Suomessa, jos alle yksivuotias lapsi on lapseksiottamisesta annetussa laissa (153/85) tarkoitetulla tavalla sijoitettu lapseksiottajan luokse. Kansainvälisessä lapseksiottamisessa avustuksen saamisen edellytyksenä on lisäksi, pohjoismaiden kansalaisten välistä lapseksiottamista lukuun ottamatta, että ottovanhemmalle tai lapseksiottajalle on myönnetty lapseksiottamisesta annetun lain 25 §:n 1 momentissa tarkoitettu lapseksiottamisasioiden lautakunnan lupa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1994.

10.

Laki**työttömyysturvalain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 24 päivänä elokuuta 1984 annetun työttömyysturvalain (602/84) 1 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

Jos työttömyyspäivärahaa koskevan asian yhteydessä tulee erikseen ratkaistavaksi, onko henkilöä pidettävä Suomessa asuvana, asia ratkaistaan sen mukaan kuin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa (/) säädetään. Kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan päätökseen saa hakea muutosta niin kuin mainitun lain 13 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1994.